સરકારી ગુજરાતી

चोथी चोपडीना अर्थ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

બુ. પ્રેમચંદ નગોનદાસ.

ઠે. રાચીરોડ તથા નીસાપોળ



અમદાવાદ.

પાનકોરને નાકે ધાંચાનીવાડીમાં.

"એંગ્લો વર્નાકયુલર પ્રન્ટીગ પ્રેસ"માં

નથુભાઇ રતનચંદ મારફતીયાએ છાપ્યા.

સંવત ૧૯૪૭ સન ૧૮૯૧

કીંમત ૪ આના.

૪૯૯૪

ચોથી ચોપડીના અર્થ.

ચોથી ચોપડી શીખનારને અમુક શબ્દ વ્યાકરણના કયા વર્ગનો જાણવાની જરૂર છે. માટે તે અમે અતરે શબ્દના સાથે મું છે. તેની ટુંકામાં નીશાનીઓ નીચે પ્રમાણે.

(ના=નામ	(સ=સર્વનામ	(વી-વિશેષણ.
(ક્રિ=ક્રિયાપદ	(અ-અવ્ય	(કૃ-કૃદંત.

–વિ) તાજી, હમણાની.
ી–વિ) પ્રાચીન ગયલી.
ડાવીશું–કૃ) આરંભવીશું સરૂ કરીશું.
ીતા–ના) રાગમાં બોલવું પદ.
–વિ) ખુશી,
–વિ) મજેની સારી બેસ.
–વિ) ઇચ્છે.
સસ–વિ) કામવગરના.
–ક્રિ) ગાયન કરે.
તુ–ના) ચીજ જણસ.
મેશ્વર–ના) પરમ ઈશ્વર મોટો પ્રભુ.
ી–ના) પાંખવાળું જનાવર.
–ના] વૃક્ષ, દ્રુમ, તરૂ;

સુરજ–ના) સુર્ય રવી ભાનું,
આકાશ–ના) આભ; વ્યોમ નભ ખાલી જગા.
પ્રથવી–ના) અવની, ધરતી, ભોંય જમીન.
ચંદ્ર–ના) શોમ, શશી,
સરજ્યું–ક્રિ) બનાવ્યું, ઉત્પન્ન કરયું, પેદા કરયું.
સદા–અ) હમેશ, નિત્ય, રોજ;
સાહેબ=ના) ઉપરી ધણી.
છાનું–વી) શુભ, ગુણ;
શીક્ષા–ના] સજા ગુનાનો બદલો.

પાઠ ૨ જો.

જગત–ના) દુનીયા, આલમ, સંસાર
રેનડીયર–ના) એક જાતનું સાબર જેવું પશુ.

ગરૂડ—ના) બસરાજ એક જાતનું મોટું પક્ષી.
ઘોઘ—ના) મોટા પ્રવાહનો વેગ. ધાધોડો.
જુદી—વી) ભીન તફવાળી;
નિપજેછે—ક્રિ) ઉત્પન્ન થાયછે; પેદા થાયછે. બને છે;
ધાતુ—ના) ખનીજ પદારથ જેના વાસણ થાયછે તે.
પર્વત—ના) ગીરી પહાડ; પથરના મોટા ટેકરા.
કોતર—ના) ખો બખોલ.
નદી—ના] સરીતા આપગા તટીની જહાનવી.
સરોવર—ના] તળાવ.
અવાજ—ના) સોર સાદ;
બળતાપહાડ-ના)જવાળામુખીપર્વત
ઝરણુ—ના) ઝરા પાણીનું ઝરવું.
કુવા—ના) કુપ પાણીના ખાડા.
પાલીયા—ના) રોગીષ્ટ;
ફુફ—ના) ગરમાળો બાફ;
ચામડાના ચર્મ,
ગુજરાતી—વી) ગુજરાતના રહેવાશી,

પાઠ ૩ જો.

પારથના—ના)સ્તુતી કાલાવાલા.
સંસાર—ના)જગત દુનીયા,
જોસ—ના) જોર બળ આય શક્તિ.
દાતાર—વિ) દતનાર આપનાર;
પ્રાણીઓ—ના) જીવડા આત્મા.
હરવું—ક્રિ)લઈલેવું છીનાવીલેવું.

પાઠ ૩ જો પરમેશ્વરની પ્રાર્થના.

ઓ પરમેશ્વર તું એકજ છે તેં આખું જગત સરજાવ્યુ છે. પૃથ્વી પ્રાણી અને પરવતો. એ સરવે તેં પેંદા કર્યાં છે ૨ સારા સોભાયમાન તારા સુરજ અને ચંદ્રમા એ સઘળા તેં બનાવ્યા છે પ્રભુ તારૂં જોર બહુજ છે. ૨ અમારામાં જે ઘણુ જ્ઞાન અને ગુણ છે તેનો આપનાર તુંજ છે એ સઘળા ઉપકાર પાપી પ્રાણીઓ જે છે તે ભુલી જાય છે. ૩

ઓ પ્રભુ અમારામાં જે કલેશ કંકાસ પાપ અને દુઃખ છે તે કાપ, ખોટી જે બુદ્ધિ છે તે મહેરબાની કરીને કાઢાડી નાંખી સુખ આપ. ૪

ખોડંગતો–કૃ) લંગડાતો.

પાઠ ૪ થો.

પરગજુ–(વિ)પરમારથ કામકરનાર
ઢેબરાં–ના) મીઠું મરચુ નાખેલ રોટલા.
ભો–ના) બીક, ભય ધાસ્તી.
સવારે–ના) વહાણે પેહેલે પોહોર
અધમુવો–ના) અરધો ગરેલા જેવો
તઈયાર કરવું–કૃ)સજવુ બનાવવુ
તારા–ચાંદરણીઓ.
શોમ–ના) ચંદ્રમા, સશી.
આદકી–(વિ) વધારે અધિક, ઘણુ
ઉપકાર–ના) ગુણપાડ આભાર,
કલેસ–ના) કંકાસ, લડાઈ ટંટા;
પરીતાપ=ના) દુઃખ,
કુમતી–(વિ) ખોટી બુદ્ધિ,
કરૂણા=ના) મેહેરબાની, દયા કૃપા
કષ્ટ–ના) દુઃખ, વીપતી,
કુતરો–ના) શ્વાન.
મોં–ના) મુખ મોઢું વદન.
ગમ–અ) તરફ ભણી,
ભુખ્યા–(વિ)ક્ષુધાતુર ખાધા વગરના
છેલ્લે=અ] આખરે અંતે,
દયા–ના] રેહેમ,
કદી–અ) કોઈ વખત કોઈ ફેરો
ઘોડો–ના] અશ્વ તુરંગ હય.

કુવા–ના) ખાડા.
શક્તિ–ના) જોર, બળ
અંધારૂ–ના) તીમીર, અંધકાર
ચોર–ના) તસ્કર, ઠુંગો,
સાંભળ=ના) ખબર, જાળવણી.
કલ્લા–ના) બાચકા.
ટટાર–(વિ) સાવચેત.
ચરવા–કૃ) ખાવા.

પાઠ ૫ મો.

અથડીયાં–ના) અડબડીયાં.
રસ્તો–ના) પંથ, મારગ, શેયડો. વાટ.
સુઝતો–કૃ) દેખતો જણાતો.
બાપુ–ના] ભાઈ,
આંધળો–(વ) આંખે ન દેખાય તે,
પલાળીશ–કૃ] ભીંજાઈશ.
લાકડી–ના) જેષ્ટકા, સોટી.
ફેંકી–(ક્રિ)નાંખી, ફગોટી, ઉસેટી.
આશીશ–ના] આશરવાદ.
ચાલો–હાલો, હીંડો,
શીપાઈ=ના) મુસલમાન, પટાદાર નોકર પટાવાળો
પગ=ના) ચરણ, પાય.
લડાઇ=ના) યુદ્ધ.
ઘોડાઓ=ના] ટેકા, આડચણ,
કાગ=ના) બગલા.

પાઠ ૬ ઠો.

આય-ના] બળ, જોર. શક્તિ.
ભુલો પડયો-વી) આડે રસ્તે ચડી ગયો.
જંગલ-ના) વગડો, રાન.
બટક્યો-(ક્રિ) અથડયો.
પોતીયું-ના) પેહેરવાનું લુગડું.
ફાંફાં-ના અપલીયાં, કાંઇ વળ્યું નહીં કામ થયું નહીં.
વાગે-કૃ) વાગે ભોંકાય.
કાદવ-ના) કીચડ.
અજવાળે-ના] પરકાશે, ઉજેશે. રોશનાઇએ.
ભોમીઓ-(વ)જાણીતો, વાકફગાર,
રાત-ના) રજની રાત્રી.

પાઠ ૭ મો.

લુંટવું-કૃ) લુગડાં ખેંચી લેવા.
મનસુબો-ના] વિચાર.
અટકળ--ના] આશરો, અનુમાન
પરોણાગત-ના) આદર, સત્કાર.
પરોણો-ના) મેમાન.
ઘટારત-ના) યોગ્ય, લાયક.
મકડો-ત્રી) ઝાલો.
પાંગળો-વિ] પગ વીનાનો.
ખાંધ-ના] ખભો.
પાળયા-ક્રિ) પોષણ કરયું.

પાઠ ૮ મો.

ભોજન-ના) ખાવાના પદાર્થો.
વરણન-ના) હકીકત બીના.
કમોદ-ના)ડાંગરમાં એક ઊંચીજાત
વડાં-ના] ચોળાની દાળ પલાળી વાટીને ડપકા પાડી મુકે છે તે.
પુરણપોળી-ના) વેડમી.
કચોરી--ના) પુરી જેવો એક જાતનો ખાવાનો પદાર્થ.
ભજીઆ-ના) ચણાના લોટમાં કાંઈ વીંટાળી તેમાં તળીને ખાવાનો પદારથ કરેછે તે.
પકવાન-ના) ખાંડ ખાવાના પ્રકારે થો, જેવા કે પેંડા બરફી, જલેબી, સુતરફેની ઈત્યાદી.
વડા-ના) અડદના લોટની થએલી પુરી તેને વચમાં કાંણુ પાડી તેલમાં તળીને કરેલો ખાવાનો પદારથ થાય છે તે.
પાપડ-ના) એક જાતનો ખાવાનો પદારથ.
સેવો-ના) સેવીયો.
ચોપાઈ-ના)ચાર પદવાળી કવીતા.
સુણજો-(ક્રિ) સાંભળજો.
અતી-(વિ) ઘણી, બહુ.
ભાત-ના) ભાત.
દહીં-ના) દધી.
કઢી-ના] છાશને ઉકાળેલો એક જાતનો ખાવાનો પદારથ.
તળીઆ-ક્રિ] તળયા.

શાક—ના) વનસ્પતીનો ખાવા લાયક પદારથ.
બાસુદી—ના) દૂધને અતી ઘણુ ઉકાળી જાડુ ઘેસ જેવું કરેતે
દુધપાક—ના) દુધમાં ચોખા નાંખી ઉકાળે છે તે.
પુરી—ના] ઘઊંના લોટનો ખાવાને પદારથ.
બાપ—ના) તત્વ મતલબ.
સૌર—વિ) ઘણો બહુ.

પાઠ ૮ મો ભોજન વિશે. ૨

આજ અમે જે ભોજન જમ્યા છીએ, તેનું તમે વર્ણન સાંભળજો, કમોદના ચોખાનો ભાત કરયો હતો ને દાળની જાત તે ઘણી સારી હતી, ૧ દહી ભાગીને કઢી કરી હતી ને તેમાં સારી મજેની વડીઓ નાંખી હતી, બાસુદી પુરી અને દુધપાક તથા તરેહ તરેહના શાક તળ્યા હતા. ૨ પુરણપોળી વેડમી લાડુ વડાકચોરી અને કંસાર કરયાં હતાં ને વળી મજેનો શીરો અને રોટલી પણ હતી વળી પંદર પકવાન જેવા પેંડા બરફી જલેબી ખાજાં અને કણસાઈ) જે કહેવાય છે તે પણ હતાં એ સઘળુ જમતાં અતી ઘણો આનંદ થઈ જાય પરંતુ એ બધામાં વડાં પાપડ શેવો અને તળેલા ચણાનો સ્વાદ તો ઘણોજ સારો હતો.

પાઠ ૯ મો.

આંબો—ના) એક જાતનું ઝાડ. જેને કેરીઓ થાય છે તે.
ગરવા—ના) નાની કુપળ કેરીઓ
કાછીઓ—ના) શાક ભાજી વેચનાર કાઠીઆવાડમાં ખોજા. વીગેરે એ શાક ભાજી બકાલું વેચે છે તે.
સાખો—ના) આંબા ઉપર કેરી પાકવા ઉપર આવી હોય તે સાખીઓ.
ટાપલા—ના) સુકા પોળા છાબડાં
આંબ—ના) કેરીની એક જાત
કલમ—ના) એ પણ એ જાત કલમ કેરી એટલે એક ડાળખું છોલીને કોઈ યોગ્ય ઝાડમાં ઘાલે તે

થીર—વિ) દૃઢ હાલે ચાલે નહી.

મુળ—ના) ઝાડ તે ભોંયમાં રેહેનારો ભાગ.

થડ—ના) મુળના ઉપર ભાગ.

ડાળાં—ના) શાખા ફાટા.

પાંદડાં—ના) પાતરા પાન.

ફુલ—ના) કુશમ પુષ્પ મોર.

વટાણા—ના) એક જાતનું કઠોળ ધાન્ય.

સોપારી—ના) ફોફલ.

ગોટલો—ના) ફળમાંનું બીજ.

અથાણું—ના) અપાર, અથવા ગળ્યું મીઠું વગેરે, ચડાવી ખાવાના પદારથ કરી રાખે છે તે.

બજાર—ના] ચઉટુ ચકલું જ્યાં કેટલાક પદારથો વેચાઉ મળે છે તે જગા.

પાઠ ૧૦ મો,

માબાપ—ના] માતા પિતા.

કબામાં—ના) હુકમમાં આગ્નામાં

ધારાસર—ના] રીત કાગ,

ભોગવવું—ના) વેઠવુ સહન કરવું સહેવું ખમવું.

આભાર—ના) ગુણપાડ ઉપકાર.

સંભાળ—ના] ખબર.

બદલો—ના) સાટુ.

ભુંડા—ના] ખરાબ,

ખરી—ફ) તુટા.

નરસુ—વિ] નઠારૂ ખરાબ ખોટું.,

ફક્ત—વિ) એકલું એકજ.

ઉછેર્યા—વિ) મોટા કર્યા.

લુગડાં—ના) વસ્ત્ર કપડાં.

લતાં—ના) એ લુગડાંની સાથે આવનાર.

ઘરડા—વિ] વૃદ્ધ અવસ્થાએ પોહોચ્યાં.

પજવવા—ક્રુ) દુખ દેવું રંજાડવા દુખાવવા.

પાઠ ૧૧ મો.

નિશાળીઓ—ના) વીદ્યારથી, સ્કોલર.

પારખવું—ફ) તપાશીને જોવું. પારખવું.

બેફકર—વિ) ફિકર વીનાનું, નચીંત કરેલું.

કાયર—વિ) કંટાળવું આળસવું,

ઠરતા—વિ) સ્થીર રહેતા ટટાર.

જોડણી—ના) અક્ષર જોડવા કે મેળવવા.

શરમાતો—ફ) લજવાતો.

હરકત—ના) હરફ.

ઝેર—ના) વિષ જે ખાધાથી મરી જવાય તે.

વાડ—ના] ખેતરના ફરતા થોરીયા.

મસ્તી—ના] તોફાન ઊદમાત.

ફજેતી—વિ] બેઆબરૂ નીંદા.

પાવ.

પાઠ ૧૨ મો.

ગુરૂજી–ના) મેહેતાજી. બોધક.

સમીસાંજ–સંધ્યાકાળ.

પાય–ના) પગ, ચરણ.

લવારો–નકામું બોલવું; લવરી.

ગવાળો–ના) ચીંથરાનો બચકો.

પોથી–ના) પુસ્તક, ચોપડા, કીતાબ. બુક.

કરીને વાળકે લુગડામાં થાયછે.

ભુજંગ–ના) સાપ, વ્યાલ. સરપ નાગ, ભોરંગ.

છંદના) ચાલ, રીત.

આપ–સ) પોતે. સ્વાનાજ.

ધારે–ક્રિ) વરતે, ચાલે કરે.

ધારો–ના) કાયદો, નિયમ.

અતી–વિ) ઘણું બહુ.

થકી–અ) વડે.

ઘેલી–ના) ગાંડી, દીવાની.

લીખના) એક જાતનું જીવડું ઘણું ! લેખીએ–ક્રી) ગણીયે જોઈએ,

પાઠ ૧૨ મો નઠારા નિશાળીઆ વીષે ૩.

બીજા સરવે નીશાળીઆ નીશાળમાં પેઠા પછી પોતે નીશાળમાં પેસેછે ને બીજા બધા બેઠા પછી પોતે બેશેછે વળિ મેહેતાજી જે ધારો કરે છે તે પ્રમાણે હાલતો કે ચાલતો નથી એવો જે નઠારો નિશાળીઓ નીશાળમાં જઈને શું શીખે? (કાંઈજ નાહિ) સાંજ પડાકે પાથરી સુવાની વાતજ સુજે પછીથી પાઠ વાંચતી વખતે પગ ધ્રુજેછે લખેતો જાણે લીટા કાહાડયા અને ભણે (વાંચે તો જાણે લવારો કરે છે એવો નઠારો ઇ. સારી જોડણીએ છે તે જોડી શકતો નથી. અને ચીતા વના નો અતીઘણી ચુક આણેછે લેખણો કલમો ભાગી ભાગી ને ભરી મુકે છે જેમ લાકડાનો ભારો ભરી મુકેછે તેમ એવો જે નઠારો ઇ. હાથ મેલા કરેથી પોથી પણ મેલી થાય અને પોથીમાં ઘણા ચીથરા અને નકામાં કાગળિઆ ભરીને જેમ ગાંડીયો ગવાળો બાંધે છે તેમ કરેછે લુગડામાંની લીખો ગણુસ બેશીએ તો હજારો થાય એવો નઠારો ઇ.

પાઠ ૧૩ મો.

આરો—ના) કાંઠો કીનારો.
રાગ—ના) શોબત સાથ.
પ્રકાશવું—ક્રૃ] ફેલાવવું ઉઘાડવું.
રૂપ—ના) આત્રાત ડોળ છબી આ કાર સ્તભાવ.
કરમ—ના) પ્રારબ્ધ ભાવીસ્ય.
ગાંકડો—ના) મરકત એક જાતનો લાલ મોંનો વાંદરો.
પિતા—ના) તાત, બા
માતા—ના) જનેતા
પુત્ર—ના) તન, દીકરો છોકરો.
ઠોઠ—વિ) કઠણ બુદ્ધીનો મુરખ.
વડી—વિ) ઘણી બહુ.
વાળો—કાડી નાંખો છોડો.
આડપાસ—આડીકે નઠારી જગાએ
ખુબ—વિ)ઘણા બહુ પુસકળ.
સુણી—ક્રિ) સાંભળી સરવણ કરી
છુટ—ક્રિ) ખુલો થાય રજાગળે.
પ્યારો—વિ) વાહાલો પ્રીય.
ઠાલો—ખાલી અગથો.
ભીખીને—ભીખ ગાગીને.
પેટ—ના)ઉદર જેમા ખાધુ પચેછેતે

પાઠ ૧૩ મો નઠારા નીશાળીઆ વીશે ૪

વળી એ વાત તો ઘણી વાર વાતેં વળેછે હે બાળકો તમે એનો સંગ છોડીદો એનાથી કોઇ પણ વાતનો એકે છેડો આ વનાર નથી એવો નઠારો ઈ. લડે વડે અથવા કાંઈ આડ પાસે પડે પછીથી પોતાનું ભુડું રૂપ જે હોય તે પ્રકાશ ઠરે ખરી શીખામણ કોઇ કહે તે તો બહુ નઠારી લાગે છે એવો નઠારો ઈ. એ કરમ ફુટેલો નિશાળમાં મેહેતાજીને નડે પછીથી નિશા—ળમાંથી (છુંટયો ને રજા મળી એટલે પછી ગાંકડો છુટયો) એ છોકરો મા બાપને વાહાલો નથી એ નઠારો છોકરો ઈ. ઘણા જેર વડે નિશાળમાં લાવીને બેસાડશો પણ એ સારૂં શીખવાનો નથી એમને એમ રહેવાનો છે એ ભીખીને કે લાક-ડાનો ભારો વેચીને પેટ ભરશે એવો નઠારો ઈ.

પાઠ ૧૪ મો.

આનો—ના) રૂપીઆનો સોળમો ભાગ.
કમાયો—ક્રી) રળ્યો પેદા કરયું.
પત ના—પરૅનો પ્તીઆર વિસ વારા.

સાદું) કબુલત, બોલી.
ઉજાણી—ના) મેજબાની જાફ્ત.
ચાલ્યું—ક્રિ) નચ્યું, હીંડયું.
આદુ—ના) એક જાતનું કંદમુળ, જેને સુકવ્યાથી સુંઠ થાય છે તે
પડયાછે—ક્રી) બેઠા છે.
લુચ્ચા—વિ) ઠગ કપટી.
છેતરયા=ક્રિ) ઠગ્યા.
જન્મસુધી=જન્મથી તે મરણસુધી, બધી ઉમ્મર.
ફજેત=ના] અપકીરતી, વગોડ,
માં—અ) નહીં, વાન.

પાઠ ૧૫ મો.

દેવ=ના) પ્રભૂ. ઇશ, પરમેશ્વર.
ગાડીવાન=ના) ગાડીત, સારથી.
ખાંત—ના) ચીવટ, ખુશી.
ઉદ્યમ—ના)વેપાર, રોજગાર ધંધો.
કાદવ—ના)કીચડ કચરો.
વીનતી—ના) અરજ, કાલાવાલા, કરગરવું.
સહાય—ના) મદદ, વહાર.
બળદ—ના) ધોરી.
પંડે—ના] પોતે, જાતે આપે.
ગરજ—ના) મતલબ, અરથ.

પાઠ ૧૬ મો.

તાપોડીઆં—વિ) ખાસડીઆં. ઘોળકીયાં.

સોનેરી—ના) એક જાતના. કેળા નાના અને પાતળી ખાલના સ્વાદે સારા હોય છે.
કુંકણી—ના) કુંકણ દેશના આદેશ માં સુકા આવેછે એ.
તાપ—ના) ગરમી ઉષ્ણતા.
મથાળે—ના) ટેચો, છેકઉપર.
પીલા—ના) ફણગા અંકુર.
લુંબ—ના) ઝુમખું.
મુદત—ના) વખત સમય.
મેવા—ના)મીઠાં ફળો.
ફરાળ—ના) ફળ આહાર ફળ ખાવા અપવાસમા જે પદારથો ખાવામાં આવે છે તે.
રેશા—ના) નસો.
દોરડાં—ના] રશીઓ રાસડાં.

પાઠ ૧૮ મો.

નીળ—ના] એક જાતના વાંદરા,
કાંઠું=ના) હાડપિંજર.
પવાલુ—ના) પ્યાલો.
ફાળ—ના] તલપ, ફલંગ, છલંગ.
લાગ—ના) તક, સમય, વખત.
દીલ—ના] શરીર દેહ અંગે.
વિલાયત—ના) સાહેબ લોકોનો દેશ.

પાઠ ૧૯ મો.

દાનત—ના)મન, જીવ.

ગીધ—એક જાતનું કઠણુ ચાંચ- વાળું પક્ષી
નગરશેઠ—શેહેરનો શેઠીઓ.
ઝાડીગાં—ના) ઘણાં ઝાડની ગુફામાં
નીરાંતે—અ) જંપીને નિશ્ચિંતપણે
તાલેવંત—ના) પઇશાદાર ગ્રહસ્થ તવંગર ધનવાન; શ્રીમંત.
તલવાર—તરવાર, શમસેર, એક જાતનું અશાચાર
ચોરની મા ચંડાળે જાય અને પાપી હાથ ઘસતો જાય.
(આ કહેવતમાં માગ જનણુના પ્રમાણે ચોરની બદલે ચોરનો ગા ને ઠેકાણે માલ ને જાય તે ઠેકાણે થાન જોઈએ.

પાઠ ૧૭ મો.

ગાખી—ા)મક્ષીકા.
ભીંત—ના) દીવાલ કોટ.
તળાવ—ના) સરોવર તડાક.
નાહાવાનું—ના) સ્નાન કરવાનુ.
બાપુ—ના)ભાઈ.
ઉગરયું) બચ્યું, વચ્યું.

ડોશી—ના)બુઢી ઘરડી સ્ત્રી.
પુંજી—ના) ધન દોલત, નાણું
ટેવ—ના) સ્વભાવ, પ્રકૃતિ, આદત, ખો.
તમર—ના) ભમરી ચક્કર.
વલે—ના) અવસ્તા હાલત.
નાદાન—[વિ] અણુસમજુ, અક્કલ વગરનો.

પાઠ ૨૦ મો.

ઉનાગણો—ના) ઉનુ પાણી મુકવાનુ વાસણ.
ચોટ—ના) તલપ ઝડપ.
ડાગવું=ક્રિ) કરવું.
તત્કાળ—અ) તેજ વખત.
આંજાઇ—અ) રૂંધાઈ તગર ખાઈ
વિનાશ—ના) હાની વિશેશ કરીને નાશ.
ખાસ—અ) પાસે કને.
બાળ—[વિ] નાની ટુંકી થોડી.
જોખમ—ના) હાની નુકશાન.
ડહાપણુ—ના) બુદ્ધિ અક્કલ.
ચાલ—ના) રીત આચરણુ.

પાઠ ૨૦ મો માંખીનું બચ્ચું.

વાહાલા બચ્ચાની પાસે માંખી મોહોડેથી બોલી કે જ્યાં સુધી જઇને આવું ત્યાં સુધીમાં તું આકાશે ઉડીશ નહીં (૧ (કારણુ કે પાણીનું વાંસણુ ઉકળે છે તેની પાસે જો જાય અ-

ને ફરતા ઝડપ ચુકી જાય તો જીવનું જોખમ હાની થાય છે (૨) એમ કહીને માખી તો ગઈ પણ બાળકની બુધિ ટુંકી તેથી મનનું ડહાપણ તેજ ઘડીએ કરવા માંડયું. (૩) વંહે મથી વધારી વધારીને ઘરડા તો ઘણીએ વાતો કરે છે. એટલે ઉડીને ફરતામાં કહે હું કેમ મરી જઈશ (૪) એમ કહીને ઉડી ગયું તે પાણીના પારે પોહોચ્યું " ત્યાં પહોચતાજ " આ જોઈને એમાં (ઊનાગણુંમાં) પડયું ને તેનો નાશ થઈ ગયો. (૫) તે મરતાં મરતાં બોલ્યુ જે આ મારી પંઠે ચાલ ચાલશે અને માબાપનું કહ્યુ માને નહી તેના આવા હવાલ થાય. (૬)

પાઠ ૨૧ મો.

સાચો–વિ) સત્યવાદી, ખરાવાદી, ખરો;
વરગ–ના) કલાસ ટુકડી;
જોગજાગ–અ) જોગનાજોગે અભાગ્યે દઈવજોગે ઓચીતુ.
નંબર–ના) અનુક્રમ એક પછી એક.
સાંભળવું–ક્રિ) યાદ આવવું;
ધારો–ના] નીયમ કાયદો ઠરાવ રૂલ.
લીમડો–ના) એક જાતનુ કડુંચુ ઝાડ.
સરતમા–ના) ધ્યાનમાં, સ્મરણમાં યાદમાં.
ખરો–અ) પાકો, નકી,

પાઠ ૨૨ મો

ટેબલ–ના) મેજ;
ગાડી–ના) બેસવાનું સાધન, વેહેલ
સાંભરયા–ક્રિ) યાદ આવ્યા;
માફ–ના) ક્ષમા માફી.
ઊમેરીશ–વિ] મેળવીશ; ભેળા કરીશ;
ફોગટ=ક્રિ) બ્યરથ, નકામુ કામ વગરનું,

પાઠ ૨૩ મો.

આળ=ના] તોહમત;
પાવલી=ના) ચાર આની રૂપીઆનો ચોથો ભાગ.
નવાઈ=અચરજ અજાયબ;
ભરોસા=ના) વીશ્વાસ પતીજ;
વાંદરી=ના] વાંદરાની માદા.

ચોર—ના) તસ્કર, ચોરી કરનાર.
પાણી—ના) જળ, નીર, ઉદક.
આબરૂ—ના) ઈજત.
ચાલ) ના) રીત ધારો.

પાઠ ૨૪ મો.

પંચાત—ના) ભાંજગડ.
આવકાર—ના) આદર સત્કાર.
ન્યાય—ના) ઈનસાફ, ફેંસલો ચુકાદો.
વાંધો—ના તકરાર વચકો ફેર;
આજબી—(વિ) ખરૂં, બરોબર અદલ
તાજવુડી—ના) નાના તાજવાં.
પલા—ના) ત્રાજવાના છાબડ.
બચકું=ના)કરડા કડવા.
કરગરી=(ક્રિ)કાલાવાલા કરી.
છુંટકો=ના) નીકાલ, તોડ ફેંસલો.
લડવાદ—ના]તકરાર, લડાલડી.
બાઈયો=ના]બેહેનો સ્ત્રીઓ.
સમજીશું—(ક્રિ) નીકાલ, કરીશું.
ધીરજ—ના) નીરાંત, સબૂરી.
રાહ—ના) રીત પ્રમાણે રસ્તે.
લાગેવળગે—(ક્રિ) દાવો પહોંચે.
ગટ—ના)હોઈઆ, અજગ.
ઠાવકુ—વી)ઠેકાણે ડાહ્યું શાણુ
વખત—ના)સમય વેળા.
બેલાશક—ના) નીરભયપણે.

પાઠ ૨૫ મો.

પ્રાણી—ના)જીવ જે અહીથી તહી ફરી શકે છે તે.
પશું—(ના] ચારપગવાળા પ્રાણી.
પંખી—ના) જનાવર પાંખવાળા પ્રાણી.
ગાછલાં—ના) ગચ્છ બિન.
ભુકા—ના) ચરો.
અટકચાળા—(વિ) તોફાની, અળવીતરા.
ઉંન—ના) ઘેટાના વાળા.
ગણાતે—સ્ત્રી) બીજા જેવા સરખો.
ફેર—ના) તફાવત ફરક.
વાચા=ના) બોલવું
અંગરખું=ના) કેડીયું, જામો.
બંડી—ના) બદન, કુડતી.
હરકત—ના) ઈજા, અડચણ.

પાઠ ૨૬ મો.

સામટી—ના) ઝીણાવાળા,
ખીલતા—વી)શોભીતાં, સુંદર.
જ્ઞાન—ના) સમજણ, અક્કલ.
બસ—(ક્રિ) થએલું, એટલું.
સુંવાળા=વી) લીસા, નરમ.
ઘટ—વી) ભરાવ, જથાબંધ.
આટાપાટાવાળા=વી) કાબરં ચિત્રા.
ખરી—ના) ડબલો,
પંજા—ના] હાથના આંગળા.

સીધા—વી)પાંસરા, સગા, પાધરા.
ઢાંકણું—ના) ઢાંકવાનું.
સરજાવનાર—ના) બનાવનાર, પૈદા કરનાર.

પાઠ ૨૭ મો.

હેત—ના)માયા, પ્રીત, પ્યાર.
હથોડો—ના) ઘડવાનુ ઓજાર.
અનરથ—ની] ખોટું, અરથ વગરનુ વગરની.
પ્રભૂ—ના) ધણી, ઈશ્વર.
સુંવાળાં—ના) વાળ, કેશ, બાલ.
ગલોલ—ના)ગોફણુમાંઘાલીમારેછેતે
મેરી—વી)દયા વગરની મેહેર.
મનહર—વી) મનને હરે એવું.
છંદ—ના કવિતા, રાગ.
ભમે—(ક્રિ)રખડે, ગોથાંખાય, મે. થડાય.
તજી—ક્રિ]છોડી, મુકી, મેલી.
દમે—(ક્રિ]કનડે, પજવે, નડે.
પરોવી—કૃ)વે સારી.
આગ—ના) દેવતા, વન્હી.
કુળ—ના) ઓલાદ, વંશ, પેઢી.
ફાંસો—ના)ફાંસી, ગળેદોરીભેસાડવી
કાંટા—ના) કંટક.

પાઠ ૨૭ મો પ્રાણી ઉપર હેત રાખવા વિશે. (૬)

કોઈ સમે જીવ ભમી જાય ત્યારે ખુશીમાં આવે તેમ રમ એવું કે દયા તજી પ્રાણીને સુળમાં પરોવીને દુખ દે કાંતો પગતોડા નાંખે, બાંધેલું હોયતે છોડે, આંખ ફોડે જોડાથી મારે હથોડાથી મારે ધુળમાં ડાટે એવો જરૂર વીનાનો અતીશય અનરથ કરે અને મતી વગરનો ઝાડના મુળમાં પણ આગ મેલે તમે ને સ્વરથી ડરીને એવાં પાપ આપો આપ તજે અને પ્રભુની પ્રીતી વાસ્તે પ્રાણીઓના કુળમાં વધારો થાય એવો મતમાં પરેમ ધારો.

પગ તથા પાંખો પકડીને તોડી નાંખે, વળી જોઈને રાજી થવા સારૂ તેને છોડી પણ દે છે કઈક વાળેથી ફાંસો ઘાલીને પ્રાણીઓને હાથે પગે તરફડતા જુએ કેટલાક સુળી (સુળકાંટા અને સોયની અણી) હાથ વતે ઘોચે પણ જરા દયા ધરે નહીં વળી પંખી ઉપર જે ગલોલ મારે છે તે પાપી મનમાં વીચાર કરતા નથી.

પાઠ ૨૮ મો.

પાઘડી—ના) ફેટો માથે બાંધવાનો મોટો ચીરો.
તોરો—ના) તલો, પલો.
મશ્કરી—ના) હાંશી, ઠગ બાજી. ચેષ્ટા.
ચાદર—ના પછેડી.
ઓરવું—ક્રૃ)નાખવું, ઝીકવું.
સંકોચે—ન) યંત્ર. સંચો, સાંચો.
જોડેલ—ના)બનાવેલા, મેળવેલા.
વાત—ના) કથા વારતા.
ઝાડ—ના)વૃક્ષ, દરૂગ.
અચરજ—ના]નવાઈ, આશ્ચર્ય.
કપાસ—ના)રૂના ઝાડ.
મજા—ના) મોજ, રમુજ આણંદ.
સોબતી—ના) સગાથી. સાથી.
ધાડું—ના) માણુસની ઝુંડી ટોળું જથ્થો.
ઝોળીઓ—ના જોયણી, ફૂટ.
ઢગલા—ના)ટેકરા ગંજ.
ચરખો—ના) કપાસ પીલવાનો રેંટીઓ.
દાબવા—ક્રૃ) ચગદવા, કચરવા.
ટાટ—ના) શણનું કપડું.
કસ્યા—[ક્રિ]તાણ્યા, કચરીને બાંધ્યા.

પાઠ ૨૯ મો.

ગગળાવું—ક્રૃ)અકળાવું, અમુઝણ.
વેઠવું—ક્રૃ] ખમવું, સેહેવું.
તાંત—ના)બકરાનાઆંતરડાની દોરી
પુણી—ના)રૂને સળીપર વાળી લાંબો આકાર કરેલો તે.
મળસકુ—ના) સવાર પરોઢીયું.
સુતરીઓ—ના] સુતરનો વેપારી.
કાતવું—ક્રૃ]પુણીમાંથી તાર કાઢવા.
આંટી—ન) સુતરનું ગુંછળું.
વેપારી—ના]રોજગારી
વણકર—ના) વણકર લોક.
રંગરેચ—ના] રંગનારો.
કસુંબી—ના) રાતી લાલ.
ચથડાતાં—ક્રૃ) કુટાતાં. રઝળાતાં, પછડાતાં
વરો—ના) વખત દા.
પીંજારા—ના) રૂ સાફ કરનારા.
ઝપાટા—ના) સપાટા.
તાતણા—ના] તાર, દોરા, રેસા,
નીરાંત—ના) જંપ, ચન, સુખ.
યાદ—ના] સુરત ખબર ધ્યાન.
પોંત—ના) દળ કુંમાસ.

પાઠ ૩૦ મો.

ઓળખાણ—ના પીછાન.

મોહોબત.
ચળકાટ-ના) ઝળકાટ ઉજેસ.
ઓચિંતુ-અ) એકાએક અક
દમ.
ચાંચળો=ના) કોદાળી જેવું ખોદ
વાનું હથીયાર.
ઝણઝણાટ-ના]ખણખણાટ.
અવાજ-ના) સાદ સોર.
ગભરાયો=(ક્રિ) અકળાયો, અમુ
ઝાયે.
યાળ=ના) વખત.
રંગ-ના) વરણ રૂપ.
ગમળાઈ-(ક્રિ) ગભરાઈ, અકળાઈ
હારબંધ-અ) એક પછી એક
જોરથી.
ઘા-ના] હથોડાનો માર.

પાઠ ૩૧ મો.

સગડી-ના) ધાતુની લાકડી ઢાળ
કી.
ચીપ=ના) પટા જેવું ઘડેલું પતરૂ
કાનસ-ના)રેતડી.
જતરડો-ના) ધાતુના તાર કરવા
નું ઓજાર.
વેશ-ના) ડોળ, આકાર.
ચપટા-(વિ) પોહોળાશપર ઘડેલા.
મુસ-ના)ધાતુનો રસ કરી જેમાં
રેડી લાંબી લાકડીઓ કરે છે તે

ભુકો-ના)લોટ, ગોર, ચુરો.
નોખા-વી] જુદા, ગંવળા.
લપેટી=કૃ) વીંટી.
હીર-ના] રેશમ.
કસબ-ના) જરી જરીઆન.

પાઠ ૩૨ મો.

નિરદય-વી)દયા વગરનો, દયા ર
હીત ઘાતકી.
અપલક્ષણ-ના) ખોટાં લક્ષણ.
સલાહ-ના)અભીપ્રાય.
જુઠાણું-ના) જુઠ જુઠું.
પાપ-ના) ખોટું કામ.
ધિક્કાર-) તુછકાર.
ભરોંસા-ના) પ્રતીત, ઈતબાર,
ગુનો-ના) તકશીર, વાંક.
ગાઠું-વી) ખોટું, નઠારૂં.
ગતલબ=ના કારણ, સારૂ.
ચુપ-અ) છાનું ગુમ.
ઈશારત-ના) શાન, અણસારો.
છેતરવું=કૃ)ઠગવું, ભુલાવવું.

પાઠ ૩૩ મો.

શીંકું=ના)દોરડાને ગુંથી કરેલું અ
થવા ધાતુનું પણ થાય છે.
તકાવવું=કૃ) ધારવું.
છલંગ-ના) ઠેકડો, ફલંગ.
માચી-ના) ખાટલી જેવું ચોરસ
બેસવાનું તે.

આણગારા—ના) બળતા કોલસા. અણગારા.
સાચવવું—ના]સંભારવું.
કુતગ—ના) શ્વાન કુતા.
વાસ—ના) સોડંગ ગંધ.
શકતી—ના)જોર બળ તાકત.
લાડુ—ના) મોદક લાડું.
દાબડા—ના) ડબો.
પુગે—(ક્રિ)પહોંચ.
ભીંત—ના] દીવાલ, ભીંત.
દુધ—પય.
ઓલાઇ—ક્રિ] બુઝાઈ.
ખાંડ—ના] શેરડીના રસની બનેછે
વહેમ—ના] આંદશો, શક.

પાઠ ૩૪ મો.

ઉગારવું—ના) બચાવવું.
આકા—કૃ) છબી, ડોળ.
ખુશામત—ના)સારૂં બોલવું, ગાંડ ગુલાશી કરવી.
ફેર—ના] તફાવત, જુદાપણું.
સ્વભાવ—ના] પ્રકૃતી, ટેવ, ચાલ
અજાણ્યું—વિ] જાણીતું નહી તે

પરબારયું.

ભસવા—કૃ) ઘુરકવા.
ચેતાવે—(ક્રિ) જણાવે,જાહેર કરે, જાગ્રત કરે.
દોરી—કૃ] ખેંચી લેઇ.

ગુણ—ના] ફાયદો.
ખબરદાર—વા] સંભાળ.
પાળેલાં—કૃ]પોષેલાં, સાચવેલાં.
ફીક્કટા—(વિ) અવળા,
લાડેછે—ક્ર)લાડ કરેછે, ગેલ કરેછે.
ફીદાશ—આ)નાશેશ, બેચેન, દીલ ગીર.

પાઠ ૩૫ મો.

ઘાયલ—વી) જખમી,
કાપણી—ના)અનાજ, ઘાસ વીગેરે છાપવાનું તે.
હોજ—ના) કુંડ, ટાંકું.
ધોરીનસ—ના)મોટીનસ, મોટીરગ,
હઈયુ—ના)કાળજુ, અંતઃકરણ.
દાતરડું—ના]ઘાસ લાપવાનું વાંકુ

ઓજાર.

મુઢ—ના)અણઘડ, મુરખ.
સાવચેતી—ના] હાંશીઆર.
હાથ—ના)કર.
કપાયછે—ના]વઢાય છે, છેદાય છે.
દબાણ—ના) દબાવવું.
ચંચળ—ના)હાંશીયાર, ડાહી.
ગણીઓ—ના) ધાધરો.
ઘટતો—કૃ)લાગવા યોગ્ય પડતો સમય સુચક.
સમુદ્ધિ—ના] તુરત ઘટતો ઉપાય, સુજે એવી સેતી.

પાઠ ૩૬ મો.

અનાજ—ના) ધાન્ય દાણા.
મુખ્ય—વિ) મોટું, સઉથી પેહેલું.
સાંઠા—ના) રાડાં ધાસમાંની શોટીઓ.
ટોચ—ના) અણી મથાળું,
કૃપા—ના) દયા મેહેરબાની;
નીતવું—ક્રૃ) થવું.
ડાંગર—ના] જેમાંથી ચોખાં નીકળે છે તે.
જથાબંધ—વિ) થોકબંધ, ભરચક
ચાતુરાઈ—વિ) ડાહાપણ, બુદ્ધી,
મજબુત—વિ) જોરાવર, જબર,
પાકતાં—ક્રૃ) થતાં નીપજતાં;
નબળા—વિ) નઠારા, કઉવત વગરના;
પ્રિત—ના) માયા, હેત, સ્નેહ;
શેવા—ના) ચાકરી, ભક્તિ;

પાઠ ૩૭ મો.

જગકર્તા=ના) દુનીયાં બનાવનાર, પ્રભુ,
પ્રૌઢ—વિ] મોટો વિશાળ;
હય—ના) ઘોડો તુરંગ.
વાહન=ના) ગાડી ઘોડા વીગેરે બેસવાનુ,,
વૈમાન—ના) અધર ચાલવાનું વાહન.
સાજ—ના) શણગાર સાગાન;

પાઠ ૩૭ મો જગકર્તા વીશે. (૭)

જગતના બનાવનાર ઈશ્વર પૃથ્વી ઉપર ઘણી ચીજો પેદા કીધી છે તથા આખી દુનીઆના લોકો સુખ પામે છે, તેનો ગુણ ગાવા બેશીએ તો પાર આવતો નથી. (૧) પૃથ્વી પાણી ને મોટા મોટા પરવતો ને ઝાડીમાં આવેલા જે ઘણાએ ઝાડો છે તેમ બળદો ઘોડા ને જોરાવર હાથીઓના બેસવાના વાહન તે વેમાન જેવાં છે તેનો બનાવનાર ઈશ્વર તુજ છે. (૨) ચંદ્ર સુરજ અને તારાનો ચળકાટ તે બધાનો ઠાઠ માઠ તેં ઠીક બનાવ્યો છે, અને વખતે વખતના સાગાત હે ઈશ્વર તે માણસોને વાસ્તે કીધો છે. (૩)

પાઠ ૩૮ મો.

ચેષ્ટા—ના) મશ્કરી.
દુડી—ના) ગુથેલી સાહડી,
નાળીઆ—ના) શિકળ.
ચેંટુ—વિ) રેસાવાળું,
દોરડા—ના) રાસો;

ટોપરૂ-ના) કોપરૂ.
ગાટો-ના) ટોપરાનો ગોળો.
જગ-ના] દુનીઆ પૃથ્વી.
ઉપજાવી-ક્રિ] નીપજાવી, બનાવી, પેદા કરી.
પામે-ક્રિ) ભોગવે, મળે.
સંસાર-ના) જગત.
પાર-ના) છેડો, અંત, સુમાર.
હાથી-ના) ગજ, હસ્તી.
રવી-ના) સુરજ, આદીત.
ઠાઠ-વિ) ઠોળ, ભપકા.
સમાન-ના) વખતના..
કીધો-(ક્રિ) બનાવ્યો, કરયો
કાજે-અ) વાસ્તે,માટે,અરથે,કામે.
કોપરેલ-ના] કોપરાનું તેલ.
તાડી-ના) નાળીએરિમાંથી ઝરેલો રસ.
કેફ-ના) નીશો.
ખુવેછે-ક્રિ) ગુમાવે છે.
પરનાળ-ના) પાણી જવાની નીક

પાઠ ૩૯ મો.

કાસદ-ના] ખેપીઓ.
બંબાવાળા-ના) બંબો રાખનાર.
બેભાન=ના) શુધ વગરના.
સુમારે=ના) આશરે, અટકળે, અનુમાને.
શેરી=ના) પાળ. મેહેલો.
ઠોકયા=ના) અથડાવ્યા.
ધશીને-કૃ) ધાઇને, દોડીને,
ભડકા=ના) ઝાળા, મોટા બળતા
ફડાફડ-વિ) ઝટોઝટ, ઉતાવળથી
નીસરણી-ના) વાંસ કે વળીઓની સીડી.
મેડો-ના] માળ, મેડી.
પથારી=ના) બીછાનું, સજાન.
રૂંધાઇ=કૃ) અકળાઇ, અમુઝાઇ.
ઢંઢોળ્યો-ક્રિ) હલાવ્યો.
બાળક-ના) છોકરાં, બચ્ચાં.

પાઠ ૪૦ મો.

જાગૃતી=ચેતન, ભાન,
શુર-ના) વેગ, ઝડપ.
તાજા-વિ) હાલના, તરના, નવા.
તુટીપડયો-ક્રિ) ભાગી પડયા.
ધડાકો-ના)અવાજ,શબ્દ ગરજના.
મદદ-ના) આશરો, સાહ્યતા.
લાહ્યમાં-ના)બળતામાં, અગ્નીમાં.
બચાવવા=કૃ) ઉગારવા.
લાગ-ના) ચોસ, વખત.
ચીસેચીસ-ના) બુમે બુમ.
રડતા=કૃ) રોતાં, આરડતાં.

પાઠ ૪૧ મો.

અણીસુધ-વિ) સહીસલામત.
ઉઘરાણું-ના) ટીપ, ફાળો.
દીધેલી=કૃ) શેની ભડકાવેલી.
હડશેલો-ના) ઠેલો, ધક્કો.

ભણી–અ) તરફ, ગમ.
હીંગ–ના) હાગ, છાતી.
યુક્તિ–ના) કળા, ઠાઠ.
મેદાન–ના) ખાલી, જગા, રાન.
ઉગરયા–ક્રિ) બચ્યા, રહ્યા.
ભેર–અ] સાત, સુવાં,
આણ્યા–[ક્રિ] લાવ્યા.
પરગજુ–[વિ)પારકાનું કરમ કરનાર
કુટુંબ–ના) પોતાના ઘરનો. વ-
રતાર.
ખરેખરી–સાચી બરાબર.

પાઠ ૪૨ મો

તપાસ–ના) ખોળ સંભાળ.
જવાહીર–ના) હીરા માણેક વગેરે
દરબાર–ના) રાજસભા કચેરી.
ઝાડો–ના) તપાસ તજવીજ.
સાક્ષી–ના] સાહદી પુરાવો.
આંખો–ના] નેત્ર ચક્ષુ,
ફકીર=ના] દરવેશ સાંઇ.
લાધ્યુ=[ક્રિ] ભરયું, નાખ્યું,
ધારી ધારી–કૃ) ન્યાળી ન્યાળી.
ચોરયું–[ક્રિ) તરકરયું હરણકરયું.

પાઠ ૪૩ મો.

જાદુગર–વિ] જાદુ કરનાર.
મંત્ર જંત્રવાળો.
શાબાશ–ના) ધન્ય.
અનુમાન–ના) અટકળ આશરો.
અચંબો–ના) આશ્ચર્ય નવાઈ.

બગણતી–કૃ) ભમતી આથડતી.
ધ્યાન–ના) મન લક્ષ.

પાઠ ૪૪ મો.

ઘેટાં–ના) બકરાંની એક જાતછે.
સાહેબ–ના) ધણી ઉપરી.
મળતી–અ) બીજાના જેવી મળતી
ફાટ–ના] ચીરો ફાટેલુ.
ઘાસ–ના) કડબ ચાર.
શીંગડા–ના) શંગ શીંગ.
ઉન–ના) ઘેટાના વાળ.
વાળ–ના) નીમાળા બાળ.
દાઢી–ના) હડપચીનો ભાગ.

પાઠ ૪૫ મો.

મેંઢાં–ના) ઘેટાની જાત.
ચપળ–વિ] ચંચળ હોંશીયાર.
અક્કલ–ના) બુદ્ધિ સમજણ,
વીમો–ના) ટાઢો ઠંડો.
ભરવાડ–ના] બકરા ચરાવનાર.
ખ્રિસ્તી–ના) એક જાતનો ધર્મ
જે યુરોપ ખંડમાં ચાલે છે તે.
વેપાર–ના) રોજગાર ધંધો.
ઉપજે છે–ક્રિ) પેદા થાય છે.
સાલ–ના) ઊંચી જાતનું લુગડું.
હુંફ–ના] ગરમાળો.
સાફ–ના) સ્વચ્છ ચોખું.
કપડાં–ના] લુગડાં, કપડાં.

પાઠ ૪૬ મો.

ગુણવાળી–વિ) ફાયદા ભરેલી.

શીંગાળી—ના) શીંગડાવાળી.
ખડ—ના) ઘાસ ચાર.
પગાળી—વિ) પગવાળી.
પીતી—કૃ] પાન કરતી;
આકાર—ના) ડોળ છબી;
આંચળ—ના) સ્તન.
ખરી—ના) પગનો ડાબડો.
રૂપાળો—વિ) સારો બેશ સરસ:
ભાળ્યો—ક્રિ] દીઠો જોયો.

પાઠ ૪૬ મો ગાય વીશે.

ફાયદો કરે એવી શીંગડાવાળી ગાય પાણી પીતી જાય છે ને ઘાસ ખાય છે એનું રૂપ કેવું મજાનું છે તેને ચાર પગને ચાર આંચળ છે ૧ તેના પગની નીચે તળીએ ખરીગાં મોટો ચારો છે ને એનો આકાર સારો છે તે તમે જુઓ. તેના પુંછડાને છેડે વાળનો ગુચ્છો છે ને રોજ ગોવાળીઓ તેની સંભાળ લે છે (૨) જ્યારે બેઠેલી હોય ત્યારે હોઠ હલાવ્યાં કરે છે, કોઈ કાળી કોઈ ધોળી ને કોઈ રાતી હોય છે, દોહાતી વખત એનું દુધ ઘણું સારૂ દેખાય છે ને પછી તેના દહીં માંખણ ને ઘી બધું થાય છે (૩) પેંડા બરફી દુધપાક ને ખીર ખાતાં થાક લાગતો નથી, તે બધું દુધનું થાય છે, તેમજ એના બાસુદી ને શીખંડ બને છે તે ખાધેથી પેટમાં ઘણી ઠંડક થાય છે.

પાઠ ૪૭ મો.
ગટ—વિ] ભરચક જથાબંધ.
ગોકળગાય—ના] એક જાતનું પ્રાણી
લાચાર—ના) ગરીબ ઉપાય.
હેરાન—અ) દુઃખી પીડાય.
ગરદન—ના] પીઠ.
ભોકાય—કૃ) પેસે ભરાય ઘોચાય.
ઝબલુ—ના] નાનાછોકરાનું અંગરખું
જોડાઓ—ના) પગરખાંઓ.
અવતરેછે—ક્રિ) પ્રસવે છે.
કોમળ—વિ] કુમળુ સુવાળું.

પાઠ ૪૮ મો.
વેગ—ના) ઝડપ ચાલ.
પુછડે—ના) પુચ્છે.
નિત્ય—ના) રોજ હમેશ.
દોતા—કૃ) દુધ કાઢતા.
પેટ—ના) હોજરી.
ઠંડ—ના] ટાઢ.
વાયુ—ના) પવન હવા ના.
મોજા—ના) પાણીની લેહેરો.

ઝળકારો—ના) ચમકારો,
બફારો—ના) ધામ, પશીનો.
ગગન—ના) આકાશ,
ઢંકાઈ—ના) સંતાઈ, છવાઈ;
પાંદડાં—ના] પત્ર પલવ;
વાદળ—ના] વાદળાં,
વીજળી—ના) હવામાંનો ઝળકારો
કડાકા—ના] ધડાકા, અવાજ.
આધધધ—અ) એહોહોહો.
ફરફર—ના] ઝીણાં ફોરાં;
પલળીશું—ક્રૃ) ભીંજાઈશું;
વેગ—ના) ઝડપ ઝપાટો,
સોંસરી—એ) આરપાર;
ઝગકારો—ના) ચળકાટ પ્રકાશ,
ચોખો—વિ) સ્વચ્છ સાફ.

પાઠ ૪૯ મો.

સાચુ—ના) સત્ય, ખરું,
શીખામણ—ના) બોધ, શિક્ષા,
વચન—ના) બોલ, કોલ.
આંચ—ના] ઈજા, હરકત;
સ્વાદ—ના] મીઠાશ, રમુજ, મીઠું મરચુ ભભરાવીને જુઠી વાતો મેળવીને કહેવું તે,
મશ્કરી—ના) હાંસી, ચેષ્ટા,
બંધન—ના) કબુલ, થવું;
વચન—ના) કોલ, કરાર.
વાંક—ના] ગુન્હો, તકસીર;
પસ્તાવો—ના) ખેદ, દિલગીરી.

ભરોંસો—ના) ઈતબાર, વિશ્વાસ.

પાઠ ૫૦ મો.

ટેવ—ના) મહાવરો, અભ્યાસ,
ઈલાજ—ના) ઉપાય.
સળગી—ક્રૃ) લાગી, બળી.
મસળી—ક્રૃ) ચોળી.
આળોટવું—ક્રિ] લોટવું.
લપેટી—ક્રૃ) વીંટાળી.
હોલવી—ક્રૃ) બુઝાવી.
પાસો—ના) સોટો.
પેણી—ના) કઢાઈ, તાવડી.
માળ—ના) મેઢા, મેડી.
સાવચેતી—ના) હોંશીઆરી.
નુકસાન—ના) અવગુણ. બગાડ.

પાઠ ૫૧ મો.

નળી—ના) નળી.
આંફળીફાંફળી—ગભરાઈ.
સસલું—ના] એક જાતનું જનાવર
લક્ષણ—ના) ચાલ, સ્વભાવ.
પંજા—ના) પગના પ્રહાર, નખ,
જુગતીથી—ના) યુક્તિથી, કળાથી
અણગમો—ના) ગમે નહીં તે.
ઈચ્છા—ના) મરજી, ખુશી.
ઈશારત—ના] સાન.
રીસ—ના) ગુસ્સો. ક્રોધ.
નગારાં—ના) વાજીંત્ર.
ગણકારે નહીં—ક્રિ) સાંભળે નહીં

અફાળે—કૃ) પછાડે. ઠોકે.
ફાળ—ના) ફલંગ, થેકડો.
ગભરાય—ના) અકળાય.
આચંબો—ના) આશ્ચર્ય.
ભેર—વિ) તરફ, ભણી, સામુ.

પાઠ ૫૨ મો.

ભરાઇ—કૃ) પેશી, સંતાઈ, છુપાઇ
નજીક—ના] કને પાસ, થડમાં.
હિમત—ના) હામ, છાતી, જોર.
બેનપણા—ના) સહી, ગોઠીપણું.
લડે—કૃ) ગેલ કરે ગમત કરે.
પરગામ—ના] બીજે ગામ પારકે ગામ.
સાદ—ના) અવાજ, શબ્દ ઘાંટો.
વાહાલ—ના) હેત, પ્રીત, સ્નેહ.
શીખામણ—ના]સાર ફાયદાની વાત
સંભાળે—કૃ] યાદ કરે સ્મરણ કરે
બદલો—ના) સાટુ.

પાઠ ૫૩ મો.

શીશોળીઆં—ના) શાહુડીના પીંછા
શાહુડી—ના) શીશોળીઆ વાળું જનાવર.
સાદા—વિ] રંગ તથા ચીત્ર વગરના.
ભાર—ના) બોજ, તોલ, વજન.
ઘોરવું—કૃ) ઊંઘવું નીદ્રાવશ થવુ.
દર—ના) કાણું બાકુ.
રૂવાં—ના) ઝીણા વાળ.
સફેદ—વિ) ઉજળુ ધોળું.

બુઠું—વિ] અણી વગરનું.
હથીઆર—ના) ઓજાર.
તીર=ના) ભાલો બાણ, (સંયાપ)
અધગજ—વિ) અદધો ગજ.
નાક—ના) નાશીકા.
સેહેલથી—ના) સેહેજથી.

પાઠ ૫૪ મો.

પ્રદક્ષિણા—ના] આશપાસ ચુફેર.
નજર—ના) દ્રષ્ટી નીધા નેસ્ટા.
ચપટી—વિ) એક પાસે ડેડેલી.
અધર—અ) ટેકા વગર આશરે.
વાહાણ—ના) નાવ ઝાઝા નૌકા.
સ્થિર—વિ) હાલે ચાલે નહી તે.
ફેરે—ના) ચકર.
કલાક—ના] અઢી ઘડી અથવા સાઠ મીનીટની કલાક.
પાસુ—ના] બાજુ.
રાત—ના) નીશા રજની.

પાઠ ૫૫ મો.

સમુદ્ર—ના) દરીઓ સીંધુ સાગર
ઉત્તર, દક્ષિણ, પુર્વ, પશ્ચિમ } ચાર દીશાના નામ.
નકશો—ના) દેશ ખંડ બીગેરે, ના નમુના;
ખંડ—ના) જમીનના મોટા ભાગ, જેમાં ઘણા દેશો આવેલા તે;

દીશા—ના) બાજુ.
ગાંજવું—ક્રૃ) જાણવું પ્રવીણ થવું.
વાંસો—ના] પીઠ બરડો.
નમુનો—ના) મુકાબલો.
ભુગોળ—ના] પૃથ્વીનો ગોળો.

પાઠ ૫૬ મો.

કાઢેલા—ક્રૃ] બનાવેલા ચીતરેલા.
મથાળુ—ના) ઉપલું પાસું.
કડક—ના] વીભાગ ટુકડા ભાગ.
નીચે—વિ] તળે હેઠે,
બેટ—ના] પાણીની વચે જમીન હોય તે.
વળગેલા—ક્રૃ) સંધાએલા ગળેલા.
અળગો—અ) જુદો વેગળો દુર.
મધ્ય—ના) વચલા.
મુલક—ના) દેશ.

પાઠ ૫૭ મો.

સ્તુતિ—ના) આરાધના પ્રારથના.
નીરધન—વિ) ધન વગરના.
બક્ષીસ—ના) ભેટ ઈનામ, નજરાણું આપી દેવું.
યોગ્ય—ના] લાયક ઘટારત.
જગજીવન—ના) જગનો જીવાડનાર પ્રભુ ઈશ્વર.
સમરથ—વિ) જોરાવર બળવાન.
નીતી—ના) ધરમ વીવેક.
અધીક—વિ) ઘણું વધારે મસ.
દુ:ખીઓ—વિ) હેરાન દુખી.
મુજને—ના) મને પોતાને,
સરજનાર—વિ) પેદા કરનાર.
ઉપકાર—ના) પાડ ગુણ આભાર.
ભમે—ક્રિ) ભટકે રઝળે આથડાય.
કીરતી—ના) વખાણ.
ફોગટ—વિ) નકામું બ્યર્થ અમસતું
ઠામ—ના) ઠેકાણું જગા.
જશ—ના] શાબાશ ધન.
ભક્તિ—ના) શેવા સ્તુતી પ્રાર્થના
નીતી—ના) ધરમ પ્રમાણીકપણું

પાઠ ૫૮ મો. ઈશ્વરની સ્તુતિ. (૧૨)

જ્યારે હું શેહેર બજારની બહાર નીસરૂં છું ત્યારે ઘણા ગરીબ લોકો મારી નજરે પડે છે, અને આખી પૃથ્વીપરના બધા લોકો દુ:ખી માલમ પડે છે. ૧ પૃથ્વીના સરજનાર સરવ શક્તિમાન ઈશ્વરે મને જે બખશીશ (નીવજશો) કરે તે બધાનો પાડ હું શી રીતે વાળી શકીશ. ૨ ઘણા લાચર અનાથ લોકો ભુખથી ઘેર ઘેર ભટકયા કરે છે, પણ જે જોઈએ તે કરતા

વધારે હે જગતના જીવાડનાર ધણી તે મને અન આપ્યું છે પૃથ્વી સમુદ્ર ને આકાશ એમાં પ્રભુ તારીજ લીલા લેહેકી રહી છે હું જયાં જોઊં છું ત્યાં મોટું ભારે કામ છે ને કોઈ પણ જગ્યા તારા વગર ખાલી માલમ પડતી નથી. ૧ હે ઈશ્વર તારા જશ મોટા છે [તને માન ઘટે છે) હું સદા તારૂં સ્મરણ કરૂં એવી મને ભક્તિ આપ ને નીત્ય સારી રીતે ચાલું એવું કહીને મારાં સઘળાં દુઃખ તું કાઢી નાંખ. (૨)

મામલતદાર—ના) પરગણાનો વહીવટદાર તથા વસુલ લેનાર,
પેહેરો—ના) ચોકી ચાકશી.
કચેરી—ના] કોર્ટ દરબાર,
વેહે—ના) છીદર બાકુ સ્યાર.
વાટે—ના) રસ્તે,
અજાણ્યું—વિ) પરાયુ પર,.
નોંધી—ક્રી] લખી ગણી
ખપ—ના) કામ.
કામની—વિ] ઉપયોગી.
સુમાર—ના) આશરો, અડસટો. અનુમાન.

પાઠ ૫૯ મો.

સાહેબ—ના] ટોપીવાળો.
શીપાઈ—ના) પટાવાળો નોકર.
ખુન—ના) જીવથી મારી નાંખવું.
ગીતા=ના) ધરમનું પુસ્તક.
તકરાર—ના) કજીઓ વાંધો.
અપમાન—ના) માન નહી તે ગેરઆબરૂ.
શીમ—ના] ખેતર હદ શીમા.
સાલ—ના) વરસ શક.
નીકાલ—ના) તોડ ફેંસલો વાંધો.
કારકુન—ના) મેહેતો તળાટી.
છેવટે—અ) આખરે.
બમણુ—ના] બ્રાહ્મણ.
અછા—વિ] સારૂ બેશ ઠીક.
ભરવાડ—ના) ઘેટાં અથવા ઢોરાં ચરાવનાર
ઠપકો—ના) દોષ અપરાધ.

પાઠ ૬૦ મો.

એકાકાર—વિ) સરખું.
શોક—ના) દીલગીર ખેદ.
કલગીદાર—વિ) માજર વાળુ.
લક્કા—ના) પાંખોની કળા કરી, નાચનારૂ.
ગીરીબાજ—ના) કુલાટ ખાનારૂ
ચાહુ—ના] જાડા ગળાનું.
શીરાજી—વિ) કલગીદાર,ટોપીવાળુ
થરથરી—ના)થરથર ધ્રૂજા કરે તે,
તરેહ—ના] યુક્ત રીત.

પ્રકાર.
આશમાની—ના) ભુરો વાદળીઓ.
ગરદન—ના) ડોક ગળું.
ખે.લેલી=) પેળી થયેલી.
કાસદીયા—વિ) ખેપ કરનાર સંદેશો પોચાડનાર.
ઠામે—ના) ઠેકાણે આશરમે ઘરે;

પાઠ ૬૧ મો.

અંગ—ના) શરીર દેહ.
ખોપરી—ના માથા ઉપરનું ઘડ
મગજ—ના) મગજના અંદરનો. ભાગ.
થોભા—ના) મુછ પાસેના વાળનો ગુછો.
ટટાર—વિ) સ્થિર ઉભુ;
તાળવું—ના) જીભ ઉપરનો ભાગ.
બોચી=ના] ગરદન ગળુ;
ડાગડો—ના) ડબો;
આંચ—ના) ઈજા હરકત;
હડપચી—ના) દાઢી આગળની જગા
ખાળી—ક્રુ) રોકી અટકાવી;
વાસ=ના) સોડમ ગંધ;

પાઠ ૬૨ મો.

હૈરસુ—ના) ગળામાંથી સ્વાસ લેવાય છે તે તળ.
રક્ષિ—ના) મો અંદર બેવડા દાંત છે તે અપવા દાઢો;
દાંત—ના) દંત.
ડાચાં—ના) જડબાગાં મોડામાં;
લાળ—ના) થુકના રેલા ઓગરાળા,
સ્વાદ—ના) મીઠાશ, મધુરતા.
ગજાવેછે—વિ) વગાડેછે.
દમ—ના] સ્વાસ સાસ.
વાચા—ના) બોલ બોલવું.
રૂપના) ડોળ આકૃતિ છબી;
ઇદ્રીઓ—ના) શરીરના ભાગ કાન નાક ચામડી આંખો જીભ.

પાઠ ૬૩ મો.

બીડ—ના) ઘાસ ઉઘાડવાનુ ખેતર;
નધણીયાતું—વિ) માલીક વગરનું;
ચાર—ના) તરણુ ચાર ઘાસ.

ગંજી—ના) ઘાસનો ઢગલો ગંજ;
વગડો—ના) રણ રાન.
ભગવા—ક્રૃ) ફરવા.
કાલાવાલા—ના) પ્રારથના જીજી. વીનતી.
નીરાશ—વિ) આશાહીતના ઉમેદ.
નીચ=વિ) દુષ્ટ નઠારા.
અદેખો—વિ) ઝેરીલો, દવેશ;

ધણી—ના) ગાલીક, ઉપરીક શેઠ;
સાચવવા—ક્રૃ) જાળવવા.
વાજબી—વિ) અર લાયક યોગ્ય, અદલ.
ઠક—ના] ક્ષત્રો.

બળવું-ના) દાઝવું અદેખાઈકરવી.
પાઠ ૬૪ મો.
ઉપકાર-ના) પાડ આભાર;
ક્રુર-વિ) નિરદય ધાતકી;
શોગન-ના] પ્રતીજ્ઞા સંગ કસમ.
ઉપદેશ-ના) બોધ;
સુકૃત-વિ) સારૂ કામ;
હરી=ના] પ્રભુ ઈશ્વર.
પ્રતાપ-ના) કૃપા મેહેરબાની.
વસ્ત્ર-ના) લુગડાં કપડાં;
જન-ના) માણુસ.
ખુલ્લે=વિ) ઉઘાડે;
અંગ-ના) શરીર, દેહ.
નવરંગ-ના) સારા રંગીત, તરેહ તરેહના;
કંગાલ-વિ] ગરીબ લાચાર.
બિછાનું=ના) પાથરણું, પથારી,
વય-ના) ઉંમર આયુસ્ય.
વચન-ના) બોલ શબ્દ;
વદે-ક્રિ) બાલે ઉચારે.
જ્ઞાન-ના) અક્કલ;
ડર-ના) બીક ભય.

પાઠ ૬૪ મો ઈશ્વરનો ઉપકાર. (૧૦)

ઘણા માણુસો રસ્તામાં પડેલા (રઝળતા તેમને હું ઉઘાડે શરીરે જોઉંછું પણ મનેતો સઘળા શરીરસપર, નવા નવા રંગ ના તરેહ તરેહ વાળા લુગડાં (૧] કેટલા એક ગરીબ નાચરને રહેવાને ઘરબાર મળતાં નથી. પણ મનેતો રહેવાને ઘર અને રાતે સુવાને પથારી છે (૨) બીજા કેટલાએક નાહાની ઉંમર થકી મોમાથી નઠારા શબ્દ બોલતાં શીખે છે ને મોઢેથી જુઠા સમ ખાય છે; એવા તેઓ પાપી માણુસ જણાય છે (૩) બોધ કરયા થકી જ્ઞાન ઉપજયું ને મારા ઉપર ઈસ્વરની મેહેરબાની છે તો તેથી બીહીને હું સારા કામ કરૂ તેથી તે ઈસ્વર પોતે મારા ઉપર પ્રસન્ન થાય.

પાઠ ૬૫ મો.
સોનું-ના) હીમ કંચન સોવરણ;
રૂપુ=ના) ચાંદી રજીપય.
શીક્કા-ના] છાપ નાણાની છાપ;
નરહમ-વિ) નરમા બીલકુલ;
વળા-ના) પડ પયારો,
ભાષા-ના) બોલી;
ચડીતણી-ના) છાપ પાડ;

વાનુ લોહાનું હથીઆર.
જાડેછે—ક્રી) ગળે છે. ખાયછે દે
નરમ—ના) વળે એવું.
ભેળી—કૃ) મેળવી ભેગુ કરી.
ઊપયોગ—ના) કામ ખપ.
ગઠા—ના) મોટા ઢેપા દડબા;
નશો—ના) શરીર માંહેનું બંધન.

ખડક—ના) સમુદ્રથી ઢંકાગેલા ડુંગર
ખાણ—ના) ખોચે, ગુફાઓ.
શોભીતો.
અરધુ—વિ] ભાગ નીમે.
તોલ—ના) વજન, માપ.
ઘસાઇ—કૃ) અટવાઈ.
આશરે—અ) અનુમાને, આટકળે.
હીસ્સે—ના) ભાગે,
ભેળવેછે—ક્રિ) ભેગુ કરેછે, એકઠું
કરે છે.

પાઠ ૫૬ મો

ઘરેણુ—ના) આભુષણુ શણુગાર,
ચાલ—ના) ધારો, રીત, ટેવ.

ગાંડાઇ—વિ) બેવકુફાઈ, મુરખાઈ,
પુષ્ટી—ના) મજબુતી, ટેકા.
ધરજે=ક્રિ) થરથરે ફડફડે.
જરૂરીયાત=વિ) ખપ, કામ, જરૂર.
મેલાં—વિ) મલીન, મેલવાળાં.
ઊંધો—વિ) અવળો ઊલટો;
કરજ—ના) દેવું રણ.

કંતાઇ=કૃ) ખેચાઈ તણાઈ.
નબળા—વિ) નીરબળ કમજોર;
ગેરફાયદા—વિ) નુકશાન ફાયદો;

પાઠ ૫૭ મો.

ગંધક—ના] એક જાતનો પીળા
રંગનો બળતો પદારથ;
હથીઆર—ના] ઓજાર.
ભરત—ના) રસ ગાળી લોઢું.
બનાવેલું તે.
ઘડના—વિ) ઘડીને બનાવેલું લોઢું
પોલાદ—ના) ખરૂ લોઢું.
જમીન—ના] પ્રથ્વી ધરતી ધરણી
તપાવી—કૃ) ગરમ કરી ઊનુ કરી
કાળ—ના) સમય વખત વેળા.
ભેળ—ના] મેળવણી ભેગ.
સોંઘુ—ના) સસ્તુ:
લીસો—વિ) સુંવાળો સાથ,
તરેહ—ના) પ્રકાર રીત;
ઉપયોગી=વિ) કામની ખપની;
ઓંગળી—ના) પીંગળી;
કચરો—ના) મેલ.
ઠરે—ના) જામી જાય, બંધાઈ, જાય
સકત—વિ) જરૂર મજબુત;
કઢાયાં—ના] મોટા તાવડા;

પાઠ ૫૮ મો.

કાટલા—ના) જોખવાના માપ,
આણુ=ના) પરમાણુ.

અધોળ-ના) અઢી રૂપીયા ભારનું વજન.
નવટાંક-ના) ૫ પઈશાભારનુ વજન
ખાંડી-ના ૨૦ મણનું વજન;
એડીયું-ના) ૩૨ મણનું માપું
કળશી-ના] ૧૬ મણનું માપુ;
ગજ-ના) ૨૪ તસુનુ માપ;
હારા-ના] ૭ મણનુ માપુ,
ભાર-ના) ૨૪ મણનું માપુ.
રતી-ના) વાલનો ત્રીજો ભાગ;
વાલ-ના) ૩ રતીભાર વજન;
ગદીઆણો-ના) ૧૬ વાલ, અરધો તોલો.
તોલા=ના) ૨ ગદીયાણા;
ગુંજ=ના) ચણોઠી;

પાઠ ૧૯ મો,

મણીકા-ના) મણમાય એવુ વાસણ
તસુ-ના) બે આંગળ;
વીશ્વા-ના) ૨૦ પસાનું માપ તે.
વીસવાસી-વસાનો વીસમો ભાગ;
વામ-ના) ૬ ફુટ.
પૂનાહી વિ) ફુલો ચાલે એવો
શેરીઆ ના)શેર માયતેવુવાસણુ;

ફુટ-ના) ૬ ઈચ સુતારી અદગજ
એકર=ના) ૪૮૪૦ ચોરસવાર.
અંતર-ના) વેગળાઇ છેટું,
આસન્ન-વિ) જુના આગળના.

માઈલ=ના) પોણો ગાઉ.
ધ્રધાદારી-વિ] વેપારી રોજગારી.
છેતરે-ક્રૂ)ઠગે ધુંમ;
આબરૂ-ના] લાજ ઈજત;
દંડાય=ક્રૂ) શીક્ષા થાય છે.

પાઠ ૭૦ મો.

વીવેક-ના) સારી ચાલ રીતી.
ગરજાદ-ના) અદબ માન:
તોછડાઈ-ના) હલકાઇ;
ટેવ-ના) અભ્યાસ ચાલ,
કુળ-ના) ઓલાદ પેઢી કુટુંબ.
માઠુ-વિ) ખોટુ નઠારૂં.
વખાણ-ના) જશ શબાશી કીરતી
સલુકાઈ-ના) ડાહાપણ.
વરતવુ-ક્રૂ) ચાલવું
નમસ્કાર-ના) વાકા વતીરે નમવુ
જેગોપાળ ના) પ્રભુની જે.
જુવાર-ના) જે ગોપાળ.
અરસપરસ-વિ) એક બીજાને માંહો માંહે,
સલામ=ના] એક જાતનું નમવું
ધારો-ના) રીત, ચાલ, રૂલ:

પાઠ ૭૧ મો.

ચેષ્ટા-ના) મસકરી હાંશી;
વીવેકી=વિ) વિવેક કરનાર;
અવીવેકી=વિ) જેમાંવીવેક નહીતે
વાત-ના) કથા કહેવત.

સરત-ના) ધ્યાન ચીત યાદ.
ફેર-ના] તફાવત. અંતર.
લાકડી-ના) સોટી જેષ્ટીકા.
ધગડાવ્યા=ક્રિ) ખીવરાવ્યા;
વારવા-ક્રી) અટકાવ્યા.
દોરી-ક્રિ] ખેચી ગઈ તેડી ગઈ.

પાઠ ૭૨ મો.

નીવડયો-કૃ) નીપજ્યો નીકળ્યો.
શીખવ્યું-ક્રિ) બતાવ્યું.
ગરીબ-ના) રાંક, કંગાલ;
આવકાર-ના) માન આદરમાન.
પાન-ના) તંબોળ.
વળાવા-ના) મુકવા વદાય કરવા.
વખાણ=ના) કીરતી જશ,
ચાલ-ના) પ્રકૃતિ.
સોબતી-ના) સંગાથી સાથી. પ્રસંગી.
ધ્યાનમાં-ના] ચીતમાં લક્ષમાં. મનમાં

પાઠ ૭૩ મો.

કકળાણ-ના) બુમરાણ, કલપાંત.
આડઆંડ-વિ) અમસ્તું ઠાલુ.
ઓળખીતો-વિ જાણીતો પીછાનવાળો.
મળવા=કૃ) ભેગા થવા.
હાંક-ના) બુમ, શોર, હાંકોટો, પોકાર.

રજા-ના) આજ્ઞા હુકમ.
નવાઈ-ના) આશ્ચર્ય અચબચ.
કહેવત-ના) કહાણી કથા; ચાલતી વાતો.
ડાવકાઈ-વિ) વીવેકાઈ, સલુકાઈ.

પાઠ ૭૪ મો.

ભુખ-ના) ક્ષુધા;
ભાઈબંધ-ના) મીત્ર દોસ્ત.
છોડી-ના) છોકરી કન્યા.
પાથરણું-ના) બીછાનું.
આગળ-અ) પાસે થડગાં.
બાપ-ના) તાત, પીતા.
દુકાન=ના) પેઢી, હાટ.
તઈયાર-અ) હાજર રજુ,
કસાર-ના) લાપસી,
મોટાજોટા વિ) જાડે જાડે.
ભરડી-કૃ] દળી.
શીખામણ-શીક્ષા બોધ;
માંદા-ના) આજારી સીક,

પાઠ ૭૫ મો.

મીત્રચાર-ના) ભાઈબંધાઈ.
કુશળતા-ના) સુખી પણું.
કર-ના) હસ્ત.
આગમન-ના] આવવું જવું.
મગન-ના) ખુશી આનંદ,
સહી-વી) શુધા સોત;
પડીત-ના) ભણેલા વિદ્વાન,

વદે=(વિ) બોલે ઓચરે કહે.
મધુરી=(વિ) મારી રસ ભરેલી,
વાણી—ના] બોલ શબ્દ ઉચ્ચાર
પ્રથમ=(અ) આગળ પેહેલાં,
પરણામ—ના) નમન પગેલાગવું
ગંગાજળ—ના) ગંગાનુ પાણી;
સોપારી—ના] એક જાતનુ મુખવાસ ફળનું,
કારણ—ના મતલબ સાર,
જ્ઞાન—)બુદ્ધિ અક્કલ
શાંત—(વિ] સુખ, નીરાત.
સનેહ—) પ્રીત, પીયાર,
મુરખ—(વિ) બેવકૂફ અણસમજુ.
ગમત—ના) મોજ, મઝા,
પરસ્પર—ના) એક બીજાને.
લાત—ના) પાટુ, ઠેસ.
મશ્કરી—ના) ચેષ્ટા હાશી.
ખેલી—ફૂ) રમી
કપટ—ના) પડપ ચંદગો છળ.
સ્વારથ=પોતાનું કામ, (સ્વ= પોતાના અરથનું કામ.
સગાઈ=ના) સબંધ સગપણ,
કદી—અ) કેઈ વખત કદા,
નેખમકારી—) નુકસાન.

પાઠ ૭૫ મો, પંડીતની મીત્રાચારી વિષે

વીદ્વાને વીદ્વાન બંને મીત્ર મળે ત્યારે મોહોડેથી એક બીજા સારા શબ્દ બોલે અને પહેલાં એક બીજાને નમશ્કાર કરીને પાણી પાય; પછી હાથ જોડીને કહે કે આપનું હાલ અહીં કેમ પધારવુ થયુ? પછી વાત ચીત કરી ઠંડા પડી હરખભેર જુદા પડે) વિદ્વાનની અરસ પરસની પ્રીતીથી તેમની દોસ્તીમાં તેમનું મન ખુશી રહે. (૧)

મુરખે મુરખ બંને દોસ્તદારો જો મળ્યા તો તેઓ એક બીજાને ગાળ ચોપડી ગમત બનાવશે, અને અરસ પરસ લાત મારી વાતમાં મજાક મશ્કરી કરતા જશે તેઓની દોસ્તીનુ મુળ એકે પોતે નીશા કરવી અને કરાવવી અને રમત રમીને લડાઈ ટંટો કરીને ઘેર જવું તેઓ મોહોડે મીઠા શબ્દો બોલે ને મનમાં કપટ રાખે એવા તેઓ મતલબના સગા છે એવા મુરખાઓની દોસતી કરવિ તે કોઇ દહાડો જાનને નુકશાન પોહોંચાડે છે. (૨)

પાઠ ૭૬ મો.

કરોડ—ના) બરડાની વચમાંનું હાડકું.
રક્ષણુ—ના) સંભાળ સાચવણુ.
ફુકા—ના) સ્વાસ લેવાની કોથળી.
ઝાલર—ના] ઝુલતી ચામડી.
શક્તી—ના) જોર બળ, કઊવત.
ટેરવા—ના) આંગળાના નખ પાસે નો ભાગ તે.
વાગ—ના) છ ફુટ.
ખોળી—કૃ)શોલી.
રેતાળ—ના) રેતીવાળો ભાગ, નદીના કાંઠા ઊપરની જમીન
સેંકડો—વિ) સો શઈકો.

પાઠ ૭૭ મો.

મોતીઓ—ના) પાણીની શેવાળનાં ટીપા,
મેંડથા—ના) માળા ઊપરથી.
વરાળ=ના) બાફ.
મળસકુ—ના) સવાર.
તમાસો=ના) ખેલ રમુજ ગમ્મત,
તાસક—ના) છાદરી થાળી.
ચતી—વિ) છતી સમી.
દાઝી—ક્રી) બળી.
બાઝયાછે [કિ] વળગ્યા છે.

પાઠ ૭૮ મો.

ગમ—) સમજ બુદ્ધિ.
સરત—ના) યાદ, સ્મરણુ.
ચુસી—કૃ) હોઠવતી ખેંચી.
રજ—ના) રજકરણુ.
ભડકા—ના) બળતું ઝાળ
મેંશ—ના) કાજળ.
પીડોયાં—ના) બારવટીયા નાની. પાટડીઓ.
ગગન—ના) આકાશ.
ફોરાં—ટીપા છાંટા,

પાઠ ૭૯ મો.

દેખાડું—વિ) બતાવું.
ફાંફાં—ના] નકામી મહેનત.
વરસાદ—)મેઘ
ચાચરજ—વિ આસચરય,
વાદળુ—ના) વાનો જથો.
કરયુ—(કિ) સાબીત થયું નક્કીથયુ
વરતી—ના) જમીન પ્રથવી.

પાઠ ૮૦ મો.

વહાલ—ના] હેત પ્યારે.
શિરોઈ—ના) સાકડા મોહેડાનું ચંબુ જેવું વાસણુ.
ટાળના—) હાંશી, મશ્કરી.
નોતરૂ—નામ ત્રણુ.
છબરી—વિ) મોહાળી.

પીરસેલી—કૃ) ભાણુાગમાં મુકેલી.
ફળ્યું—(ક) ચાલ્યું પસંદ પડયું.
ચપચપ—અ) જટજટ સડસડ.
પરોણો—ના) પરગામેથી આવેલો તે મેમાન,
ગજા—ના) લેહેલજ,
ગગ—ના) રીશ શગાવી દેવી.
તક—(વિ) સમય વેળા,
આગ્રહ—ના) સાહતા.
ટગટગર—અ) એકીનજરે.
વળેનહી—(ક્રિ) થાય નહી.
મલકાવી—કૃ) હડીને ખુશી થઈ.
દાઝ—ના) ગુસો રીસ.

પાઠ ૮૧ મો

જુગારી—ના) જુગાર રમનાર.
છકેલ—ના) છકેલ બેકેલ.
ખતા—ના] ઠેકર.
ભમેલ [વિ] રખડેલ,
ભુત—નાપીશચ.
કપુત—ના] નઠારો છોકરો.
ગોઠીયા—ના)ભાઈબંધ;
ગનખે—ના) અવતાર જીંદગી.
જુગટુ—ના) જુગાર જાવું.
છેલ—ના) વરણુાગીઓ.
ઠગાય—ના) છેતરાય.
ગમાર—ના] સમજવગરનો મુઢ.
પીટાય(ક્રિ) ઝીકાય, ઠોકાય.
પોઠીયા—સાંઢીયા. આખલા.
દુરગુણ—ના) નઠારા ગુણ.
હાણ—ના) નુકશાન ગેરફાયદો.
સહી—ના) નક્કી ખચીત.
ફળ—ના) નફો; ફાયદો ગુણ.
વળગી—કૃ) બાઝી,
એળે—અ) નકામો, મફત કફેટ.

પાઠ ૮૧ મો જુગારી છોકરા વિષે. (૧૨)

છકેલો શેહેલાણી છોકરો ઘણી ઠોકરો ખાઈને છેતરાય છે. તે જુગાર રમનાર લોકોની સંગત કરેછે ને ઘણી ઠોકરો ખાયછે જાણે ભુતની પેઠે બધે ભટકયાં કરે છે ને બાપ કહે કે એ નઠારો છોકરો છે ચાર મુરખા ગમાર દોસ્તદારો સાંઢી ભાની ગાફક કોઈવાર ટપેરાય છે (કુધીપાક ખાયછે (૨) જુગાર એ ગુણ એવો ખરાબ ગણાય છે એથી ઘણા લોકોને નુકશાન થાયછે માણુસને એ બાઝે તો છોડે નહી તેથી જુગારથી તે ચીઢો હારે નહી જુગાર એ મોટો ખરાબ ગુણ છે તે તમે નક્કી જાણો, એમાં કાંઈજ ફાયદો નથી જેમ,

માણુસ બાઝી રહ્યો તેનું જીવતર ફોગટ થયું એવું સમજવું (પ ઈરશાથી પાયમાલ થઈ જાય છે. ને આબરૂ જતી રહે છે.) ર

પાઠ ૮૨ મો.

વણુઝારો—ના) પોઠી પર અનાજ નાખી વેપાર કરનાર.
પેઢી—ના) વંશ ઓલાદ;
વહેમ—ના) શંકા સંદેહ શક;
આડો=વિ) ઉલટો અવળો.
સગપણ—ના) સગાઈ સંબંધ.
કુટુંબી—વિ) કુટુંબનો, પિત્રાઈ.
બાપદાદા—ના) ઘરડા વડઉવા.
જંગલ—ના) રાન વગડો.
વસતા—ના) રેહતા.
ઠીંગણી—વિ) નીચી.
ખોલ—ના) ગફા બખોલ ખો.
રૂવાં—ના) ઝીણા વાળ.'
અસલ—અ) અગાડી પેહેલા.
મળતા—ક્રૂ) એક બીજા જેવા.

પાઠ ૮૩ મો.

દોસ્ત—ના) મીત્ર, ભાઈબંધ.
ભોળો—ના) ભલો, કપટ વગરનો
ગોઠવું—ક્રૂ] ગમવું ચેન પડવું.
પરાયુ—ના) બીજાનું પારકુ.
સંતાઈ—ક્રૂ) છુપાઈ, ગુપ્ત રહી.
પધારજો—ક્રિ) આવજો.
કુકડી—ના) મરઘડી ગરઘી.
બુમ—ના] પોક, શોર ઘાંટો.
પસ્તાવા—ક્રૂ) વીમાસવા, દીલગીર થવા.
વહાલાં—વિ] પ્યારાં પ્રિય.
નવરાશ—ના] ફુરસદ.

પાઠ ૮૪ મો.

કરતુક—ના) દગો ફટકો.
મુદ્દા—ના) દાખલો સાબીતી.
દાવો—ના) હક અધીકાર અલાખો.
સંબંધ—ના) સગાઈ, વળગણ.
આવકાર—ના) માન, આદરભાવ,
બરાડવા—ક્રૂ] આરડવા, પોકારવા.
છોડાવ્યું—ક્રિ) મુકાવ્યું મેલાવ્યું.
ખડો—ના) કુકડીને રેહેવાનું ઠેકાણું
લાજ—ના) આબરૂ, શરમ, એબ

પાઠ ૮૫ મો.

ઉદાશ—વિ) દીલગીર, બેચેન.
સ્લેટ—ના) પથ્થર પાટી,
સંતાપ—ના) પીડા, દુખ.
ઘટારત—વિ) લાયક, યોગ્ય,
રળીઆમણો—વિ) શોભીતો, સારો.
વીણી—ક્રૂ) ચુંટી તોડી.

પાઠ ૮૬ મો.

સાજાતાજા—વિ] સુખી.
ગમત—ના) રમુજ.

આંધાપો—ના) આંધળાપણું.
દયા—ના) રેહેમ, મેહેર.
સદા—અ] રોજ, હમેશાં.
લાચાર—(વ) નીરૂપાય.
વાળુ—(ક્રિ) સંતોષ, પગાડુ.
દસ્કત—ના) હરફ, અક્ષર.
ગમશે—(ક્રિ) પસંદ પડશે.

પાઠ ૮૭ મો.

ભાગ્યવાન—(વિ) નશીબવાળો.
ભાટગો—(ક્રિ] દુર થયો.
સાબાશ—અ) ધન, વાહવાહ.
પારખુ—(ક્રિ) વરતું, જાણું.
લીસા—(વિ) સુંવાળા, સાફ.
કરકરા—(વિ) ખરબચડા.
ખાલી—ના) ચામડી બેહેર મારે છે તે.
લાગે—કૃ) જણાય.

પાઠ ૮૮ મો.

કબુલત—ના) વચન, કોલ.
ઉત્તર—ના) જવાબ.
ટગરટગર—અ] એકી નજરે.
ધુણાવ્યું—(ક્રિ) હલાવ્યું.
પાંગોઠુ—ના) ખભા ને કોણી વચેલો ભાગ.
માથાફોડ—ના) કચાકુટ.
ઉચ્ચાર—ના] બોલ.
બાથ—ના) બે હાથે છાતી સાથે દબાવવું તે.

પાઠ ૮૯ મો.

આસનાવાસના—ના) શેવા, ચાકરી બરદાશ.
સદ્‌ગ્રહસ્થ—(વિ) મોટો શ્રીમંત.
પાડ—ના) ઉપકાર, આભાર.
ફાળ—ના) ધરાશકો.
ઈશારત—ના) સાન, નીશાની.
ચાળ—ના] અંગરખાનો ઘેર.
હૃદય—ના) અંતઃકરણ.

પાઠ ૯૦ મો.

અવતરે—ના] પ્રસવે.
ઉજડ—વિ] વસ્તી વગરનું મેદાન.
આસપાસ—(વિ) ચારે ગમ ફરતું.
ઉપયોગ—ના) ખપ કામ.

પાઠ ૯૧ મો.

અવસ્થા—ના) હાલત, દશા.
ગાયન—ના) રાગ, તાન.
સ્વાદ—ના) મીઠાશ, મધુરતા.
વાસ—ના) સોડંગ, ગંધ બો.
મોગરો—ના) એક જાતના ખુશબેદાર ફુલ.
અવગુણ—ના) ગેર ફાયદો, નુકશાન.
નરસી—(વિ) ખરાબ ફેંસલો;
છુટકો—ના] નીકાલ, ફેંસલો.

પાઠ ૯૨ મો.

શિખર—ના) ટોચ, મથાળુ;

જ્વાળામુખી-(વિ) જેમાંથી અગ્નિની ઝાળો નીકળે તેવો પરવત
ચમત્કાર-(ના) અચંબો, નવાઇ.
પુન્ય-(ના) ધરમ.
ભક્તિવાન-(ના) ભક્તિ કરનાર.
ક્ષેત્ર-(ના] ખેતર, જગા.
ઓગળેલા-(કૃ) પીગળેલા.
ધડાકો-(ના] અવાજે ગરજના.
દોલત-(ના) પૈસો, પુંજી, ધન.
આચરણ-(ના) ચાલ, ચલગત.
અજ્ઞાની-(વિ) મુરખ, સમજણ, વગરના ભોળા.
ઈશ્વરી-(વિ) દેવતાઈ.
ઉગરી-(કૃ) બચી, રહી.

પાઠ ૯૩ મો.

કેફ-(ના) નીશા, અફીણ વગેરે.
નંધા-(ના] ટીકા.
ઉચરવું-(કૃ) બોલવું, વદવું.
ભ્રાંત-(ના) વેહેમ, શક.
પ્રારતીવંત-(વિ) નામદાર.
કરત-(કૃ) કરતું.
રીસ-(ના] ગુસ્સો, ક્રોધ.
શીર-(ના) માથું, શીશ, મસ્તક.
જગ-(ના] દુનીઆં, જગત.
ભંગી-(ના) ભાંગ પીનારો.
અફીણી-(ના) અફીણ ખાનારો.
કન્યા-(ના] કુંવારી છોકરી.
ન-(અ) નહીં, મા.
ડરે-(કૃ) બીએ,
વ્યસની-(ના) વ્યસન કરનાર તે.
પસ્તાય-(કૃ) વીમાસે.
દોષ-(ના) વાંક, ગુન્હો.
લજવાય-(કૃ) શરમાય.
ચેતો-(કૃ) સમજો, જાણો.
જીવતર-(ના) જીંદગાની, જીવતર.
ધિક્કાર-(ના] તુચ્છકાર.
રેલ-(ના) પુર, પાણીનો ઠેલો.
ખેલ-(ના) રમત, ગમત.

પાઠ ૯૩ મો કેફ વિષે. ૧૩

દુનીઆમાં કેફીને કશી વાતની આબરૂ શરમ નથી તેનો ભરૂસો ગણી કોઈ તેને કામ સોંપતું નથી જે માણુસ ભાંગ પીયે, અફીણ ખાતો હોય તથા બીજું કાંઈ વ્યસન કરતો હોય તેને કોઈ માણુસ પોતાની છોકરી આપે (પરણાવે) નહીં (૧) તેની સંગત કરતા ઘણા માણુસો બીએ કે રખેને લોકો આપણી બદબોઈ કરશે કોઈ માણુસ કશી વસ્તુ કંઇ લઇ જાયતે કેફીને માથે તેનો શક આવે કે એણે લીધી હશે] કોઈ મોટા ઘરતુ

સારૂ આબરૂદાર માણસ હોય તે સરવે તેનો વીશ્વાસ કરતું નથી જે માણસને કેફ નથી એવા બીજા ખરાબ વ્યસની ટેવ રાખે તે મનમાં પછી ઘણોજ પસતાય છે. ૩ કેફી માણસ કોનું બ- ળતું કોની ઉપર કાઢે અને પોતાને ખરાબ લત જે પડી હોય તેનો દોષ બીજાને મુકે છે. જ્યાં એકલો બેડો હોય ત્યાં ઘણો શરમાય છે અને પોતાની નાતના માણસો વધારવાને (પોતા જેવા કરવાને) ઉપાયો સોધે છે તે માટે ભાઇઓ બધા તમે મ- નમાં ચેતી લ્યો ને એવા માણસ સાથે હેત પ્રીત રાખે નહીં જે બાયડી કેફીને પરણી તેના જીવતરને ધીક્કાર છે (તેનું જીવવુ ફોગટ સમજવું) ૫. કેફી વસ્તુ "ભાંગ માઝમ અફીણ તાડી દારૂ વાગેરેની સંગત કરો નહીં કરશો તો તમારે અંગે તે બાઝા રહેશે (તમને ગળે પડશે સાપ કેફ ને પાણીમાં રેલ એ ત્રણની સાથે તમારે કદી સંગત કરવી નહી સાપ કરડશે કેફ વળગશે ને પાણી બુરાડશે.

પાઠ ૯૪ મો.

સાબરી—ના] હરણી, છીંકારી.
હાણુ—ના) નુકશાન, નાશ
અવીચાર—ના) વીચાર નહીં.
નીહાળવું—ક્રૃ) જોવું, દેખવું,
વખોડવું—ક્રૃ) ભુલ કહાડવી.
ઘરાવ—ના) ઘટાવ, ઘટ.
બડાઈ—ના) મોટાઈ.
લજવાવી—ક્રૃ) શરમાવી.
શીકારી—વિ) શીકાર કરનાર મારી નાખનારાં.
ફાયદા—ના) નફો, ગુણ,
અપમાન=ના) તીરસ્કાર.

પાઠ ૯૫ મો.

સાર—ના) મતલબ.
નાન્યતર—ના) નર નહીં ને નારી એ નહીં નપુશક.
તીરાહીત=ના) ત્રીજો અન્ય.
સર્વનામ=ના) નાની જગાએ વા- પરવાના શબ્દ.
ચંદનશ્રો=ના) કાચંડા જેવું પાણી
રજા=ના] નીશાન, વાવટો.
એકવચન—ના) જેમાં એકજ પણુ માલમ પડે છે તે.
બહુવચન—ના) જેમાં એક કરતા વધારે પણું જણાય તે.

વારેઘડીએ=અ] વારંવાર, હર વખત, હરદમ.
અડચણ=ના) હરકત.
પુરૂષ—ના) ભાયડો, નર.
શખસ—ના) આશામી, માણસ.
માન=ના) આવકાર.
ગુરૂજી—ના) મેહેતાજી.
હલકો—વિ] તુચ્છ, નીચ.
સંદેહ—ના) શક, વહેમ.

પાઠ ૯૬ મો.

જોડા—ના) પગરખાં, જુતાં.
તળી=ના) જોડાના તળીઆનું ચામડું.
ખાસુ—ના] પગનાં આંગળાં ઉપર જોડાનો ઉપલો ભાગ રહેછેતે.
કાલબુત—ના) જોડા પોહોળા કરવાનું મોચીનું ઓજાર.
આર—ના] લાકડામાં ઘોચીની સોય
મીરજાઈ—ના) બેઠેલી ચાંચનો.
કાશેરી=વિ) ઉંચી ચાંચનો.
ચપળ=વિ) ખડો ખાસુ તથા ચાંચ વગરનો જોડો.
સપાટી—વિ] ચાંચ તથા ખડા વગરનો.
મુગલાઈ=વિ) મોગલ લોકોનો પહેરવાનો.
ચકતી—ના) ચામડાના ગોળ કડક
દક્ષણી—વિ) દક્ષણી લોકોને પહેરવાનો મોટા ખાસનો.

પાઠ ૯૭ મો.

ફેમલાવવું=ક્રિ) ફેરવવું.
પાળ—ના) ના કોરાણુ, કોર.
સુખતળી—ના) જોડામાં છુટી પગતળે ચામડાની પટી નાખે છે તે.
અવળુ—અ) ઊંધુ ઉલટુ.
સવળુ—અ) ચતુ, સમુ, સીધું.
ખડા—ના) જોડાનો ઍઢી આંગળનો ભાગ.

પાઠ ૯૮ મો.

અશોક—વિ) શોક રહીત ખુશી.
પિંડ—ના) શરીર, દેહ, કાયા.
બીચ—અ] વચ્ચે, વચમાં.
કુઠામ=ના) ખોટું ઠેકાણું નઠારી જગા.
કીચ=ના) કાદવ, કચરો, કીચડ.
ગરથ=ના] પઈસો, નાણુ, ધન.
આંઠ=ના) પાસ.
વડાઈ—ના) મોટાઈ.
અસુખ—ના) શોક, દુખ, બેચેન.
ઉલટુ—વિ] અવળુ,
સુઝે—ક્રિ] દેખાય, જણાય.
સુલટુ=વિ) સવળુ.

ખચીત-અ) નક્કી, નિશ્ચે.	લપટાણી-ના) ખરડાઈ, બગડી.
પુઢું-ક્રૃ] બોલ્લું કહું, વદું.	માય-ના) પઈશો, પુંજી.
વેણુ-ના) શબ્દ, વાણી, બોલ.	પદવી-ના) હોદો, દરજ્જો.
છાપ-ના) મહોર, શિક્કો.	નિરલજ-વિ) લાજ વગરનો,
પ્યાર-ના) હેત, વહાલ.	એ શરમ.

પાઠ ૯૯ મો કેફ વિષે. ૧૪

કદી કેફી વસ્તુ પીએ નહી ને વીચારીને કામ કરીએ જેથી કરીને લોકંમાં માંન મળે, ને હમેશાં તમે સુખીમાં રહો કેફમાં સ્વાદ જરાએ નથી. એવું નકી માનજો, એથી આપણા જીવને ઉલટું ચેન પડતું નથી, ને રીધુ કામ હોય તે પણ થતુ નથી હું બરાબર ખરૂ વચન કહું છું એવું તમે ખાતરીથી માનજો જે શખસ કેફનું વ્યસન કરે છે તેની અક્કલ ઓછી થાય છે. જ્યારે પાપનો ગોળો પાપથી ભરાય છે. ત્યારે કેફી માણસ કેફથી છાય (પકડવાઈ આવે) છે માટે વીચાર કરીને કેફ કરવી તજી દેશે તેના ઉપર પરમેશ્વર રાજી થશે. (૧)

કેફી માણસે કેફ કરીને તે બજારમાં ચાલ્યો. એટલામાં તે સારે કે નઠારે ઠેકાણે પડી ગયો, તે પણ તે નીચને ખબર પડી નહી, તેને કેફની લેહેરમાં ખબર પડી નહી તેનુ શરીર પણ કાદવથી ખરડાઈ ગયું અને લુગડાને છેડે પઈશા જે બાંધેલા હતા તે પઈશા તે મુરખ એવી રીતે ખોઈ બેઠો. માટે દલપતરામ કવી કહે છે કે તેણે પ્રથ્વી એશરમો થઈને માથે લીધી પ્રથ્વીપર લાજ શરમ નહી રાખીને ન ફકરો કરયો એવી રીતે નકામો ફજેત થઇને કેફી માણસે કેફ કીધી. (૨)

પાઠ ૧૦૦ મો.	મીત્રાતાઇ.
સાવું-કૃ) ઝાલવું પકડવું.	સદાઈ-અ) હમેશાં, રોજ.
શત્રૂતાઈ-ના] દુશ્મનાઈ, વેર	સજનાઈ-ના) સાલસાઈ
મત્રતાઈ-ના]ભાઇબંધી, દોસ્તી.	મેળવવું-કૃ) મેળવવું.

વાસના–ના) ખુશબો સોડમ.
સુખદાઈ–(વ) સુખ દેનાર સુખ થાય એવું.
દ્વેશ–ના) ઝેર અદેખાઇ,
ગાઇ–ના] બેહેન.
સાઈ–કૃ) પકડી ઝાલી.
ઠગાઈ–ના) લુચ્ચાઈ.
દુ:ખદાઇ–વિ) દુ:ખ કરે એવું.

પાઠ ૧૦૧ મો માણસ ઉપર હેત રાખવા વિષે. ૧૫

અરે બાઇને ભાઇ (બાયડીઓ અને ભાયડા) તમે બંને સાથે સગાઇ પકડીને જેવા ભાઇ બેન સદા વહી મળી ને રહે કે જેથી લડાઇ માણસમાં જણાઇ એમ લડયા નહી એવી માણસાઈ પકડીને અને લુચ્ચાઇ ઠગાઇ છોડીને ભલાઇની વાસના બોલવામાં મેળવીને તમે શત્રુતાઇ તજી મનમાં મિત્રાઇ સ્નેહ ભાવ રાખો તો તમને સુખ થાય એવું માન મળે ને દુખદાયક અદેખાઈ વારે મટી જાય માટે મોહોડેથી મીઠામીઠા શબ્દ બોલો કે તેથી તમારા શરીરમાં સુખ થાય.

પાઠ ૧૦૨ મો.

ખટપટ–ના] ભાંજગડ પંચાત;
ટાઢ–ના) ઠંડક શીતળતા;
પટેલ–ના] ઉપરી પાટીદાર.
કસબો=ના] પ્રગણાનું મોટું ગામ
વડો–વિ) મોટો.
કળબીઓ–ના) કળીઓ.
રોપીશ–ના) વાવીશ
દાડમડી–ના) દાડમનું ઝાડ;
ખેડુત–ના) ખેતી કરનાર.
ઓખડ–ના) દવાઇ;
જોડવાની–કૃ) ભેગી કરવાની.
લોભીઓ–ના) લાલચું,
હરખ–ના) ખુશી.

પાઠ ૧૦૩ જો.

શોધ–ના) ખોળ તપાસ;
ખાડ=ના) ખાડો બખોલ;
ભુસ્કો–ના) કુદકો;
મટાડી–ના] ઓલવી દુર કરી.
કરાડો=ના) કોરાણુ કાંઠો;
ટેકાવે–કૃ) ભરાવે ઓઢવે,
ઉગારવા–ના) બચાવવા.
જોખમ–ના) નુકશાન.
આપમતલબી=વિ) સ્વારથી પોતાનુંજ કામ કરનારા.
લેખે–ના) ગણે માને પુછે.

પાઠ ૧૦૪ થો.

ઊજળો–વિ] સફેદ ધોળો;

ચળકતો—વિ) તેજ મારતો.
ગાળ્યો—વિ) રસ કર્યો.
ચાંપસે—ક્રિ) દાબશે.
ગલ્લો—ના] પઇશા ભરવાનો ખજાનો.
તકરાર—ના) રકજક ટંટો.
ભાગ—ના) હીસ્સો;

પાઠ ૧૦૫ મો.

ઝંટાવવું—ના) ખુંચાઈ લેવું,
સંતોખવું—ના) તરપત કરવું.
પુછપાસ—ના) તજવીજ;
ચોખ્ખી—વિ) સાફ.
સાથી—ના) સંઘર્થી સોબતી.
ઠર્યો—વિ) સાબીત થયો.
ધીરજ—ના) શાંતી સબુરી,
વાટ—ના] રાહા વેળા.
કાયર—વિ) ગાભરો લાચાર.
ખરચાય—વિ) વપરાય.
માંદી—વિ) આજારી સીક;

પાઠ ૧૦૬ ઠો.

વેગળે—અ) છેટે આઘે દૂર.
ચકુડુ—ના] બજાર ચકલું.
રોઇને—કૃ) આંસુ લાવીને;
ભુખ્યો—વિ) ક્ષુધાતુર.
થાક—ના) મેહેનત.
ગાંધી—ના) કરીઆણુ વેચનાર;
શેવમમરા—ના) ચવાણુ.

પાઠ ૧૦૮ મો.

અટકચાળો—વિ) અડપલો આડો.
ઝુમી—કૃ) ફેંદી;
ફાંકડો—વિ] છેલ, વરણાગીઓ;
ધીર—ના) ધીરજ સબુરી.
ચુરો—ના] ભુકા કડકા.
ચસમાં—ના) ઉપનેત્ર,
સાન—ના) અક્કલ સમજણ;
તતકાળ—અ] તેજ વખત તરત.
શોર—ના) બુમ પોકાર;
લાડકડા—વિ) લાડવાયા;
તપખીર—ના) છીકણી તમાકુ;
લાગનો—ના) દાવનો,
વસમાં—વિ] સખત કઠણ,
દાનો—ના) જુલમ, ગજબ.
ઘડ્યો—ક્રિ) બનાવ્યો.

પાઠ ૧૦૭ મો અટકચાળો જીવો. (૧૬)

એક અટકચાળો છોકરો જેનું નામ જીવો હતુ તે જે દુકાણે જઇને બેસે ત્યાં ઘણાં અટકચાળાં (આડાં અવળા) કરતો હતો. (૧) કાગળ કલમ કે પછી ચપુ જે જે વસ્તુ જુએ ગમે તેવી સારી હોય તો પણ તેને ઝડપથી

ખાઝી પડતો હતો. (૨) તેને ના કહીએ પણ માને નહી અને કહેલુ કશુ પણ ધ્યાનમાં લે નહી તોપણ તેને એકજ દીવસમાં સમજણ આવી ગઈ (૩) ઘરડા માણસ ચશ્માને દાબડી [તપખીર) મેલીને માળ ઉપર ગયા એટલે તે અટ ચાળા જીવાએ તુરત હરખભેર તો બંને વાનાં લઈ લીધાં (૪) તે ચશમા ઘણાં ચપટાં હતાં તે જીવાએ નાકપર ચડાવ્યાં અને પગ વતી ધબ દેતા કે દાબડી હતી તે જોવા લીધી (૫) તે દાબડીનું ઢાંકણું ઘણાં જોરથી દીધેલૂં હતું તેથી તે ઉઘાડવાને ઘણું જોર કીધું એટલે જોરથી ઉઘાડતા ઉછળી પડયું ને ઘણો અવાજ થયો. (૬) તેમાંથી પછી તેના મો ઉપર બધે તપખીર તપખીર થઈ રહી; એટલે તે ફાંકડો (સેહુલાણી) ફાંફાં મારવા લાગ્યો ને પછી ધીરજ રાખી શકયો નહીં. (૭) પછી તે ચશ્મા છોના ચોકમાં નાંખ્યા ને છીંકો ખાવા લાગ્યો ને થાકીને ગભરાયો એટલે થુ થુ કરયું પછી તે જીવો ત્યાં રડવા લાગ્યો, (૮) જો તે આંખને ચોળવા જાય છે, તો આંખે તે આંધળો થાય છે; એટલે ડોસાએ છોકરાને જોયો અને ચશ્મા ના કકડા થયેલા દીઠા (૯) પછી તે ડોસાએ ધમકી દઇને તેને કહ્યું કે ભાઈ શોકામાં હાંશી હસારત થઈને વળી નુકશાન થયું તો પણ કંઈ ફીકર નહીં લાડકવાયા જીવા તું એ લાગનો છે (૧૦) ચસમા તો વસમા થઈ પડયાં, (માંહેના કાચ ભાગી ગયાં ને ડાબડીએ જુલમ કરયો (તપખીર બધી વેરાઈ ગઈ; પછી જીવાએ પોતાની જીંદગીમાં કોઈ દહાડો પણ એવો ધારો બનાવ્યો નહીં એવું કામ કરયું નહીં. (૧૧)

પાઠ ૧૦૭ મો.	સાહમો ભાગ.
ઘડીઆળ—ના) વખત જોવાનુ યંત્ર	ભાગ—ના] અંશ કડકા છેદ
ચિત્ર—ના) છબી નમુનો;	માલમપડેછે—ના) જણાય છે.
આંતરે—ના] છેટે વેગળે.	પાઠ ૧૦૮ મો.
મીનીટ—ના] સાઠ સેકંડ કલાકનો	મધરાત—ના] અડધી રાત.

સવાલ—ના) પ્રશ્ન;
નક્કી—અ) નિશ્ચે ખચીત.
પા—વિ] ચોથો ભાગ
અડધો—વિ) નીમે ભાગ.
પોણો—વિ) એકના ચાર ભાગ. ગાંહેના ત્રણ ભાગ;

પાઠ ૧૦૯ મો.

ઋતુ—ના] મોસમ, રત;
પાનખર—વિ) પાન ખરે તે,
તંબોળ—ના) પાન.
સાલ—ના) ઊંચી જાતનું ઊનનું. ઓઢવાનું લુગડું.
સરોવર—ના) મોટું તળાવ.
વનસ્પતિ—ના) લીલોતરી.
વગુતોલ—વિ) તોલ વગરનું;
મલ્હાર—ના) એક જાતનો રાગ
ખેતીકાર—ના) ખેડુત જમીન. ખેડનાર.
ચાખડીઓ—ના) પાવડીઓ.
ધરે—વિ) લગાવે, પેહેરે;
કેસુડાં—ના) એક જાતના ફુલ.
ગુણવાન—વિ) ફાયદાવાળુ.
ફુવારો—જેની ગાંહેથી પાણીની શેરો છુટેછે તે.
બાગ—ના) ફુલનાં ઝાડનીમોટીવાડી
ચંદન—ના) પાણી સાથે સુખડ ઘસવાથી થાયછે તે.
પંખા—ના) વીંઝણા.
કોયલ—ના) એક જાતનું મીઠા રાગ વાળું પક્ષી.
ડુબાડુબ—વિ) પાણીથી ભરાએલા
ઉચારે—વિ) બોલે વદે.
ચંપા, ચંબેલી જુઈ જાય— જાતોનાં નામ છે.
હીંચોળા—ના] હીંચકા.
ખાટ—ના) ખાટલો ઢોલીઓ.

પાઠ ૧૦૯ મો ઋતુઓનું વરણન. (૧૭)

જ્યારે ટાઢની મોસમ બેસેછે ત્યારે ઠંડો પવન વાય છે. ને પાનખર [જે ઋતુમાં ઝાડના પાંદડાં ખરી જાય છે] તે વારે ઘણે પેદા થાય છે; શીઆળે ગોળ થાય છે તથા કપાસ કઠોળ પણ પાકે છે ને લોકો શરીરે તેલ ચોપડે છે ને પાન ખાય છે (૧) મોટા લોકો દીલમાં ઊનની ડગલી પેહેરે છે, તથા સાલ ઓઢેછે, અને ગરીબ લોકોના પગ ને ગાલ ફાટી જાય છે તેઓને ડગલી ને સાલ વીગેરે મળતું નથી એ મોસમમાં દહાડો નાનો ને રાત ઘણી મોટી હોય છે ને સારી રીતે શરીરમાં (શીઆળાની ખોરાકીથી જોર આવે છે, (૨) તાપની મોસ

ગમાં પાણી ઘણું ઊંડા ભોંયમાં પેસી જાય, ને નદી તથા સરોવર પણ સુકાઈ જાય ઝાડ છોડવા; વીગેરે સરવને નવા નવાં પાંદડાં આવે છે ફાયદા કારક કેસુડાનાં પીળાં રંગનાં) ફુલ થાય. (૩) હોજ ફુવારા ને મોટા બાગ ઘણા સારા લાગે તેમ ચંદનને પંખા પણ વાહાલા લાગે. એ મોસમમાં કોયલ ટઊકા કરી રહે છે, અને તાપ પડે છે, તે એવો કે તેનું તોલ થતું નથી (એટલે ઘણોજ પડેછે.) (૪) વરસાદ રૂતુ આવે છે ત્યારે ઘણું સારૂ લાગે છે તેવારે આપણી પૃથ્વીપરની જગીનના પાણીથી છુકમછુકા માલમ પડે છે] જળથી ભરપૂર થઈ રહેછે, (લોકો મલાર વરસાદને રાગ ગાય છે,) અને ખેડુતોા ખેતરના કામની રોપણી ચલાવે છે [૫) ચંપા ચંબેલી જુઈ, જાય તેમજ ગુલાબ એ બધા ફુલ સારી રીતે ખાલી નીકળે, ચોમાસામાં સુખને વાસ્તે છતરીઓ હોય છે, અને બેસવાને વાસ્તે હીંચકાંને ખાટલો તથા ચાલવાને પાવડીઓં હોય છે. (૬)

પાઠ ૧૧૦ મો.

લાવરી—ના) એક જાતનું પ્રાણી,
લણવું-ક્રૂ) કાપવું.
નચીત—આ) બેફીકર, બેધડક,
ફોકટ—(વ) વ્યર્થ, નકામું મિથ્યા.
ટપીને-કૃ) ધારીને, તાકીને;
ભાઈભાંડુ=ના] કુટુંબ.
સમાચાર—ના) ખબર, વરધી

પાઠ ૧૧૧ મો.

ધારણા—ના) ધીરજ, દીલાસો.
મન—ના) ચિત, ધ્યાન.
ધણી—ના) માલેક.
વાટ—ના) રાહા. વાટ.
પંડે—ના] જાતે. પોતે.
ભરોંસો—ના) વિશ્વાસ, ઈતબાર.
વળેનહી—(ક્રિ) થાય નહીં.
સ્વર્ગ—ના) દેવલોકનું ઠેકાણું.
મેઘ—ના] વરસાદ.
સમાન=આ] જેવો.
નજર=ના) નિગ્રા દ્રષ્ટી.

પાઠ ૧૧૨ મો.

ગુરૂ—વિ) મોટાં.

લઘુ=વિ) ટુંકા, નાના, હસ્વ,
હ્રસ્વ-વિ) ટુંકો, નાનો.
દીર્ઘ-[વ] લાંબો, મોટો.
થડકવું-કૃ] અટકવું, અચકવું.
અનુસ્વાર-ના) મીંડું બિંદુ.
વર્ણ-વિ) અક્ષરની સંખ્યા.
માત્રા-ના) કળા.
પ્રથમ-વિ) પેહેલાં, અગાઉ.
ભેદ-ના) જાત, તફાવત,
જોડાગાક્ષર-ના) જોડેલા અક્ષર
પત્ર-ના) કાગળ.
વિગત-ના) તપશીલ.

પાઠ ૧૧૩ મો.

માત્રામેળ-ના) માત્રાની ગણુતરીમા થએલા.
ચોપાઈ-ના) જેમાં ચાર પદ આવેલાં તે.
પદ=ના) ચરણ.
પીંગળ-ના]કવીતાબનાવવાનીરીત

પાઠ ૧૧૪ મો.

વિસ્તારથી-વિ) લંબાણથી.
લક્ષણ-ના) રીત. પ્રકાર.
વિસામો-ના] આરામ, થાક.
આરંભતાં-કૃ) શરૂ કરતાં.
વરણમેળ-ના) વરણપરથી થએલા તે.
વિશેષ-વિ) વધારે, ઘણું.

પાઠ ૧૧૫ મો.

વિશ્રામ-ના) વીસામો.
અનુસ્વાર-ના) મળતા ઉચ્ચારના અક્ષરો.
કવિત-ના) મનહર છંદનું નામછે
શબ્દે-ના] બોલ, ઉચ્ચાર.
ત્રીભંગી-ના) ત્રણ ઠેકાણે તુટેલ,
છંદ-ના) રાગ.

પાઠ ૧૧૬ મો.

કઊવત-ના) જોર બળ.
સરજી-ક્રિ) બનાવી.
મુળમાંના-) મુડીમાં, છતમાં.
તરેહ તરેહ-વિ) જુદા જુદા.
દરજી-ના] મેરઈ.
શીવે-ક્રિ) સાંધે
જીંડવાં-ના) દીડવાં.
માત્ર-વિ) ફક્ત.
ઉખેડેછે-ક્રિ) ખેચી કાઢેછે.
મીઠી-વિ] ગળી મીઠાશવાળી.
બદલે-ક્રિ] ફેરવે ઉલટાવે.

પાઠ ૧૧૭ મો.

સંપ-ના] સલાહ, મેળાપ.
મંત્રી-ના) વજીર પ્રધાન. દીવાન.
ચક્ષ-ના) આંખો નેત્ર.
મહિ-ના) પૃથ્વી, ધરણી અવની.

આદિક—આ) વીગેરે,
નૃપ—ના) રાજા.
નિજ—ના) પોતે આપ.
ભ્રાત—ના) ભાઈબધુ.
પ્રધાન—ના] મંત્રી વજીર.
તખ્ત—ના) આસન, રાજવંસની ગાદી.
અમલ—ના) હુકમ રાજ.
રૂચી—ના) ભાવ મન હોશ.
વિખ—ના) ઝેર;
શાહ—ના) બાદશાહ, રાજા,
શાહજાદા—ના] રાજાનો દીકરો.
સંપજે—વિ) થાય ગમે;
હણ્યો—વિ) મારયો.

પાઠ ૧૧૭ મો સંપ વિષે ૧૮

સંવત ૧૩૫૩ નું વિક્રમનું વરસ હતું, ત્યારે દીલ્લીનીગાદી ઉપર અલ્લાઉદીન બેઠો એટલે તેના વજીર મલેક કાફુરે રાજ કરવાની ગરજી કરી તેથી તેણે બાદશાહને (અલાઉદીનને ઝેર ખવરાવીને મારી નાંખ્યો અને બાદશાહના છોકરાની આંખો પણ ફોડી પણ તે એક મહીનો ને પાંચ દહાડા સુખ ભોગવીને ખરાબ રીતે મુઓ માટે તમે જરૂર વીચારીને જુઓ કે સંપ મુકીને કામ કરેતો સુખ થાય નહીં. (૧)

દિલ્લી વગેરે શેહેરમાં આજ સુધીમાં જે જે રાજા થયા તેમાંથી જેમણે સંપ રાખ્યો નહીં તેઓ વગર મોતે મુઆ, તેમાં કોઈ રાજાને પોતાના કુંવરે માર્યો તેમ કોઈને પોતાના વજીરે મારયો એને કોઈને માબાપે મારયો માટે જુઓ કે સારી રીતે સંપ રાખતા નથી તો રાજા અને રંક (ગરીબ અને પઈસાદાર] બધા દુખી થાય છે. પઈશાથી સુખ થાય એવું કોઈ ધારતુ નથી. પણ સંપ રાખેથીજ ઘણું સુખે થાય છે. (૨)

પાઠ ૧૧૮ મો.

ખુશબોદાર—વિ) સારી વાસ વાળું
ઝુમખા—વિ) લચકા લચકા.
બીજ—ના) ગર ગરભ;

પાઠ ૧૧૯ મો.

ભભકાદાર—વિ) શોભીતુ દેખાવડુ
કુપળ—ના) ફુટતા પાંદડાં
મોર—ના) ફુલ,

પાઠ ૧૨૦ મો.

છટકીજવું—ક્રિ] નાશીજવું,

શીકારી-શીકાર કરનાર.
અણીદાર-વિ અણીવાળા.
છોટા-વિ) છાટાની માફક.
પહોળાઈ-વિ) ખંડાઈ.

પાઠ ૧૨૧ મો.

છેલ્લે-અ) અંતે છેવટે.
કાળા માથાની માનવી-વિ] માણસને માથે કાળાવાળા હોયછે. તેથી કાળા માથાનું કહેવાયછે.

પાઠ ૧૨૨ મો.

મહાસાગર-ના] મોટા દરીઓએ વડુનીઆમાં પાંચ છે.
કાંઠે-ના) કીનારે તટે.
હીંદી-ના) હીંદુસ્થાનની દક્ષીણમાંના સાગર.
આટલાંટીક-ના) યુરોપને આફ્રિકની પશ્ચિમ તરફનો સાગર,
પાસીફીક-ના) એશીયા ખંડના પૂર્વ તરફનો સાગર.
ફેલાવું-ક્રિ) ગેરવું ઘેરવું.
વીટી-ક્રિ) લપેટી ઘેરી.

પાઠ ૧૨૩ મો.

ચમત્કાર-ના) અચંબો.
ખોખુ-ના) ખોળીયું.
વિમળ-ના) પાણીના ભમરા.
વંટોળીઓ-ના) વાયરો.
કડેળ-ના) દરીઆ કીનારાનોશંખલા-ના) પાણીમાંનાં જીવડાંના બને છે તે.
ભરતી-ના] પાણીનું ચડવું.
ઓટ-ના) પાણીનું ઉતરવું.

પાઠ ૧૨૪ મો.

ડેરા-ના) તંબુ.
બારૂ-ના) બદલ, વહાણ ઊભાવાની જગા.
તહેવારીઓ-વિ) ઇજતવાળો.
દીવાનખાનુ-ના) સુખાસન, બેઠકની જગા.
અનુકુળ-વિ) ફાવતુ માફક.
હુંશીઆર-વિ) ચંચળ, ચાલાક,

પાઠ ૧૨૫ મો.

કળા-ના) યુક્તિ તદબીર, ઘાટ.
યંત્ર-ના) સંચો, સાંચો;
પ્રત-ના) નકલ.
મુદ્રાછાપ-ના) બીબાછાપ.
શીળાછાપ-ના) પથરા છાપથી છાપવું તે.
છીપા-ના) ભાવસાર.
બેડોળ-વિ) ખરાબ, કદરૂપા;
ફેરફારવાર-વિ) વિચીત્ર.
હિકમત-ના) કળા તદબીર.

પાઠ ૧૨૬ મો.

કૃત્ય-ના) કાર્ય કામ,
શ્રેષ્ઠ-વિ) મોટો, સારો, વડો.

નીરજીવ–વિ) જીવ વગરનું.
વરગ–ના) જાતી ભેદ પંકિત.
કરમાય–ક્રિ) ચીમડાય.
વેદના–ના) દુખ, પીડા;
ખરેખાત–અ) નક્કી, સાચેસાચ.

પાઠ ૧૨૭ મો.

ટંટો–ના) કજીઓ ઝગડો;
પતાવનાર–ના) ફેંસલો કરનાર,
પરિક્ષા–ના) તપાશ ચોકશી.
પંચ–ના) પાચ જણાની ટોળી.
ઈનામ–ના) બક્ષિસ, સરપાવ.
ડાવરી–ના ડાહી અક્કલવત.
ફરીઆદ–ના) અરજ દાર.
ભલગનસાઈ–ના) દાનાપણું.
ઊપરાણું–ના) પક્ષ તરફદારી.
સરખી–વિ) બરોબર.
લાજતી–કૃ) સરમાતી,
વારી=ક્ર) અટકાવી રોકી.
ઝંખવાની=વિ ઝાંખી વીલી.
વાંધો–ના) તકરાર રાઢ ટંટો.
ભાડીને–કૃ] વીસ્તારીને;

પાઠ ૧૨૯ મો.

ભેજ–ના) ભીનાશ
સંધીવા–ના) હથ પગ વીગેરેના સાંધા અટકી જાય તેવો વા.
સલેખમ–ના) મગજમા શરદી ભરાયાથી દરદ થાય તે.

વીતવું–કૃ) દુઃખ થવું.
સેડુ–ના) રસોઈ ખાનુ.
શેકતું–ક્રિ) સદતુ ગદ્ફદચાલતુ.
વાંકા=વિ) નબળા કાણુ.
ગ્રહપીડા–ના) નવ ગ્રહ તરફનું દુખ;

નસીબ–ના) ભાગ્ય પ્રાલબ્ધ;
નામીચો–ના] પ્રખ્યાત જાતો;
રણ–ના) રેતીનું મેદાન,
સરેરાશ–અ) સરખીરાતે,
લેખાય–કૃ) ગણતરી થાય.
જઈનાવરંગી–વિ) શાવકનાઘરગના,
રળીઆમણી–વિ) શોભીતા.
તગાશ–ના) ખોટ અછત.
રેતાળ–વિ) રેતવાળી.
પકાય–કૃ) નામીચા ગણાય.

પાઠ ૧૩૧ મો.

શોભાયમાન–વિ) શોભાવાળું;
ઈલાકો–ના) પ્રાંત સસ્થાન વળી થએલો ભાગ.
સંસ્થાન–ના) રાજાઓના ખંડી; આ મુલક.
ધાગ–ના) ઠેકાણું જગા.
છાવણી–ના]. પડાવ, લશકર;
રેશીડેન્ટ–ના) મોહોટાં રાજ ઊપર સરકાર તરફથી તપાસ.

રાખનાર અધીકાર.
પોસવુ'-ક્રૂ) આબરૂ પામવી, પ'કાતુ
ગાદી-ના) આસન, તખત.
રાજધાની-ના)રાજનું મુખ્ય સ્થળ
સંઘ-ના) જાત્રાવાસીનુ ટોળુ.
ઉગમણું-અ) પુરવનો.
અધિકારી-ના) અગલદાર.
મૂદ્દત-ના) ઠરાવેલો વખત,

પાઠ ૧૩૨ મો

વાઝેડુ=ના] વાતુ તોફાન;
ગાંડો-ના) ગાંગડો, ઠરી ગએલો રસ,
કારખાન-ના) હરેક હુનર ચલાવવાની જગા.
સોડા-ના) એક જાતનો ખાર.
નીરગળ-ચોખ્ખો સ્વચ્છ;
ઘેર-ના) ઘેરાવો.

પાઠ ૧૩૩ મો.

બીલોરી-ના) હાંડીનો કાચ.
ખપોરી-ના) એક જાતની રેતી.
પારદરશક-(વિ) જેની આરપાર દેખાય તે.
કંડીલ-ના) એક જાતનો કાચ.
હાંડી-ના) જેમાં દીવાના ગલાસ મુકેછે તે.
પ્યાલા=ના) પવાલા ધાટતા;
બરડ-(વિ) ભાગી જાય એવું,
આરશી-ના) ચાટલું તખતો,
કણી-ના) રજકણ રજ.
પોટાશ=ના) એક જાતનો ખાર.
બાટલીઓ-શીશીઓ.
ગુણ-ના) ફાયદો.

પાઠ ૧૩૪ મો.

ઊસ-ના] જમીન ઊપરનો ખાર
કાંકણ-ના) કાળી અને ધોળી ટપકાં વાળી બંગડી.
જથો-ના) સમુહ ટોળુ,
દેશાવર-ના) પરદેશ પરમુલ,
ખાપ-ના) આરશી ચાટલું.

પાઠ ૧૩૫ મો.

પડછાયો-ના] ઓળે છાંયડો.
સંતોપ-ના] નીરાત, ધર પત.
તીર-ના] કીનારો, તેડ. આરો.
લોભ-ના) લાલચ.
ઈચ્છે-(ક્રિ) ચાહે ધારે.
અનીતી-ના) વાજબી રાતે ચાલવું નહી તે.
રેયતી-ના) હાલ દસા હાલત,
થોભ-ના) અટકાવ પાર છેડા.

પાઠ ૧૩૬ મો.

લર-ના) વક્ક, વહેવારૂ
પ્રાઢી-ના) મોટી;
હળવો-(વિ) તુચ્છ હલકો.

સઘળુ—વિ) તમામ બધું;
મોહ—ના) લાલચ, મોહની.
નુન્ય—ના) ખોટ, તંગી, ટોટો;
વપુવાન—વિ) શરીરવાળો;
બાર—ના) વકર, આબરૂ.
વહેવાર—ના) સાખ, ઈજ્જત.
બેલોક—ના) આલોકને પરલોક.
બુરાડે—ક્રિ) ડુબાવે;
સંતોષી—વિ) આનંદી;
ક્ષમા—ના) માફી
પુરણ—વિ] પુરો બરાબર;
મહીપતી—ના) રાજા.
ધાન—ના] અનાજ, દાણા,
અરથ—ના) મતલબ. સ્વારથ;
ગાંડો—વી) મુરખ, ઘેલો.
દ્રવ્ય=ના) પઈશો નાણું;

પાઠ ૧૩૬ મો લોભ ને સંતોષ વીષે (૧૯)

લોભ કરવાથી બધો ચાલ ને વેહેવાર બંધ થઈ જાય અને લોભથી ઈજત આબરૂ ઓછી થઈ જાય. લોભે સારી રીત રહે નહી. તેમ લોભથી હેત પ્રીત પણ વધે નહી. (૧) તેમ લોભથી બાર વકર રહે નહી, ને લોભથી વેહેવાર (આપ લેનો સંબંધ) ચાલે નહી, લોભથી સઘળા ગુણ ઓછા થાય તેમ લોભથી પુન્ય જતું રહે. લોભે કરીને ગુણ બધા હોય તે કાંટાની મુળ જેવા જાણવા અને લોભ તે સઘળાં પાપનું મુળ જાણવું [અતી લોભે મરણે જાય) ૩ બંને લોકમાં (મૃત્યુ લોકમાં અને સ્વરગમાં) બુરાડે એવો લોભ છે, પણ તેમાં મોહ (મોહીની) રહી છે, એ મોટી દીલગીરીની વાત છે લોભ કરવા વિષે ઘણા દોષ કહેલા છે પણ સૂખી થવાનો મારગ તો સંતોષ છે (૪) જે સદા સંતોષી છે તેને ઘણું માન મળેછે તેમ તે સંતોષી શરીરે શોભાયમાન દેખાય છે, સંતોષ રાખનારને શાની ખોટ છે, (કશી વાતની ખોટ નથી); સંતોષીને રાજાનાં માન મળેછે તેમ સંતોષીને ખાવાને પુસ્કળ ધાન્યછે. (પરમેશ્વર તેને પુષ્કળ આપે છે) સંતોષી શબ્દનો અર્થ એજ છે, નહીતો મૂર્ખ ગાંડા થઈને નાણું શોધવા જાય નહી.

પાઠ ૧૩૭ મો.

શંખ, ચક્ર, ગદાને પદ્મ—એ વિષ્ણુ નાં ચાર આયુધનાં નામ છે.
સ્થાપના—ના) મંડાણ, શરૂઆત.
દેખાવ—ના) શોભા.
ઘાટ—ના) ઓવારા, આરા.
કર—ના] વેરો.
છાપ—ના] શીક્કો.
વેરાગી—ના) સાધુ, જોગી.
મજલ—ના) ખેપ.
જાત્રાળુ—ના) જાત્રાએ જનાર.
મુગારે—ના) આશરે, અટકળે.

પાઠ ૩૮ મો.

ગુણકારી—વી) ફાયદાકારક.
ખજુર—ના) ખજુરીનાં ફળ.
સાથવો—ના)ખારેકાના લોટનોલોદો
પેશી—ના]ખજુરીના ફળનો ભાગ
મુસાફર—ના) પ્રવાશી, પરદેશી.
ઘટા—ના] ભરાવ.
નકામો—(વિ) ખપ વગરનો.

પાઠ ૧૩૯ મો.

સુતારો—ના] સાવરણી.
નીરો—ના) તીઠી તાડી.
બેવકુફ—વી]અજ્ઞાન, મુરખ.
તાડી—ના) તાડનો રસ.
પીડીયા—ના) ભારવટીયા.
માટલી—ના) માડીનાં મટકાં.
કેદ—ના) બાકુ, કાણુ. વેહે.
કેફ—ના) ગેન કરનારી ચીજ.

પાઠ ૧૪૦ મો.

રાજધાની—ના) રાજધાનીનું મુખ્ય સ્થળ.
રાજનગર—ના) રાજાને રેહેવાનું શેહેર.
મસીદ—ના) મુસલમાન લોકોને નીમાજ પડવાની જગા.
પુસ્તકશાળા—ના] ચોપડીઓ રેહેવાનું ઠેકાણુ.
પ્રાચીન—ના) જુનુ, અસલનું.
માતા—ના) મા, દેવી.
કેદી—ના) અપરાધી, કેદપડેલ.
તુરંગ—ના] જેલ, કેદખાનું.

પાઠ ૧૪૧ મો.

ઘાટીલાં—ના] ડોળવાળાં, ઘાટદાર.
કરંજા—ના) પાણીના બંબા.
વરાળયંત્ર—ના) વરાળના જોરથી ચાલતો સાંચો.
શાહીબાગ—ના) શાહ જ્યાં બાદશા શાહે બંધાવેલો બાગ.
ખંડેર—ના]ઘર વગેરે પડીને ઉજડ થએલી જમીન.
મુનશીપાલ—ના) શેહેર સુધરાઈ ખાતું.
સુધરાઇ—ના) સારે.ધારો.
.વા—ના]છાવણી.

સરત=ના) હારજીતની રમત;	નરક–ના) દોજળ પાપી લોકોને
પાઠ ૧૪૨ મો.	રેહેવાની જગા.
ભદ્ર-ના ના]મોહ્‌ટુ લાંબુ ચોહ્‌ડું મકાન.	ભયંકર–ક્રિ) બીવામણી.
સામગ્રી–ના] વસ્તુ સામન.	કાળી–ના) દગાવાળી.
કારગી–વિ) ઓર તરેહની.	પેખ–ક્રૃ) દેખ, ભાળ્ય.
અજાયબ જેવી.	રત્ન=ના) કીમતવાન, જવાહીર.
સ્વર્ગલોક–ના) દેવલોક, પરલોક.	અમુલ–વિ) જેનું મુલ ના થાય તે.
સ્કુલ–ના) નીશાળ.	ઠરવાનું–ક્રૃ) ખુશ થવાનું.

પાઠ ૧૪૨ મો અમદાવાદના ભદ્ર વિષે.

ભદ્ર તે કલ્યાણ એટલે સહુથી સારૂ એવો અરથ છે તેતો બધી પૃથવીના લોકો જાણેછે પણ કોણ જાણે શા કારણે કે કાળાશે કરીને તે ભદ્ર બીયામણું નજરે પડેછે. ૧ તો કહુ કાળા મોઢાં વાળાં એટલે કાળાં કામના કરનાર કેદી લોક માંહે રહે છે તે કારણે કાળાશથી ભદ્ર બીયામણું નજરે પડે છે. (૨) જેની આબરૂ ઘણી છે, એવા માણસ તું દુનીઆમાં જો તેવા માણસોથી ભરેલી કજળી તું પુસ્તકશાળા (કીતાબખાનું) જો (૩) કાચ, કાચ જેવાકે જેના અમુલ્ય રત્ન થાય અને તે કારગી કિંમત પામે એવી તુ આ અંગરેજી નીશાળ જો. (૪) સ્વર્ગ નર્ક અને આ લોકના રસ્તા બધા શેહેલા છે તે રસ્તે જવાના આ ત્રણ દરવાજાની ઉપમા આપી છે [૫] જ્યાં કે સુખથી મન રાજી થાય એવી બધી સામગ્રી મળે એવો જુક્તિથી જો કે આ કારજ કેવો બન્યો છે. (૬) એવે દહાડે શુકરવારને દીવસે આ ઠેકાણે સારી શોભા (તમાશો) બને છે અને બે ઘડી દાહાડો ચડતે સારી ગુજરી ભરાય છે. (૭)

આતો આમદાવાદમાં મન રંજન થઈ જાય [બે ઘડી જીવ ઘ-ણો આનંદ પામે) એવું ઠેકાણું છે તે જોતાં મનમાં કવી દલ પતરાગ ડાહ્યાભાઈ ઘણોજ હરખ પામ્યા.

પાઠ ૧૪૩ મો.

બાહાદુર-વિ) જોરાવર, સગરથ.
ગડમ-ના) ગોરા સાહેબ લોકો-
ની સ્ત્રી.
વીલો-વિ) સૂનો, એકલો, છુટો.
ડોલ્યુ-ક્રિ) વાંકુ વળ્યું.
હલેસાં-ના] આટલા.
ભાન-ના) સુધ સરત.

પાઠ ૧૪૪ મો.

લંગર-ના) પાણીમાં વહાણ છો-
પાવવાનું હથીયાર.
કુળતર-ના) દુ:ખ દરદ.
મછવો-ના] હોડી, નાહાનું વહાણ
ખલાશી=ના] ખારવો.
શાર્ક-ના) એક જાતની ગાછલી
આણુસારો-) ઈશારત, સાન.

પાઠ ૧૪૫ મો.

સ્વપ્નુ-ના) સગણું. સપનું,
સંદેહ-ના) વેહેમ, શક, અંદેશો.
કુબજે-ના) દગાણુ.
સોડ-ના] નીકાલ, છુટકો.

પાઠ ૧૪૬ મો.

શીતેર-ના) છાપ્યું ઘાસનું કોહણુ.
ધરૂ-ના) ડાંગરના તરૂ.
કળી=નાં] પોચી.
ચાસ=ના) હળથી ખેડાએલો દ-
રેક વીટો તે.
વાંવણી-ના) રોપણી.

પાઠ ૧૪૭ મો.

જડ-ના) મુળીયા, મુળ.
ઉપચુવું=ક્રિ) ઝાડકવું.
માફક-વિ) ફાવતું, અનુકુળ.
નીદી-વિ) સાફ કરી.
ખરીફ-ના) ચોગાસાના પાકનું
ધાન.
રવી-ના) શીયાળાનો પાક.
તર-ના) પુષ્કળ, પાણીનું ભરેલુ
વાવેતર-ના) રોપણી.
પાપ્યા-ના) વાબ્યા.
કસ-ના) તત્વ.
હેરફેર-અ) જુદી જુંદી વારાફતી
પડતર-ના) ખાવી ઉજડ.

પાઠ ૧૪૮ મો.

અમીર-ના) મોટા માણુસ.
નાહાર-ના) ફાડી ખાનારૂ જનાવર
મસ્ત-વિ) જોરાવર જબરો.

છાળ-ના) વિશ્વાસઘાત દગો.
ઇતબાર-ના) ભરોસો.
કકડતી-વિ) ઘણીજ, સખત.
સાર-ના) મતલબ.
પાલન-ના) ગુજરાન.

પાઠ ૧૪૯ મો.

સીંહ-ના) જનાવરનો રાજા.
ભયંકર=ના) બીહામણો.
મોતીઆં-ના) હોશ, નુર, ગાત્ર.
ઈરાદો-ના) વિચાર, ધારણા.
જુલમ-ના) કેર.
નીરાસ-ના) નાઉમેદ.
રાંકડુ-ના) ગરીબ.

પાઠ ૧૫૦ મો.

સુણેલા=કૃ) સુજેલા, ઉપસેલા.
આજારી-વિ) માંદી દુખી.
ડોળ-ના] આકાર ચેહેરો.
કસર-ના) આરામ મટવું.
હવાલે કર્યો-ક્રિ) તાબે કર્યો સ્વાધીન કર્યો.
હાકેમ-ના) સરકાર.
જુલમી-વિ) જુલમ કરનાર.

પાઠ ૧૫૧ મો.

હીંસા-ના) જીવને મારી નાખવુંતે.
મેદાન-) જંગલ, વગડો;
બીજવાએલો-કૃ) ચીડવાએલો.
કમકમાટ-ના) થરથરાટ,ધ્રુજારો.
મેદની=ના) મેળા, લોકોનો જથો
બરાડા=ના] બુમો, પોકાર.
કાચા-વિ) પોચા, નબળા,
હોશ-ના) હામ, જુસ્સો.
નિરદય-વિ) દયા વગરના.

પાઠ ૧૫૨ મો.

પાંશરા-વિ) સીધા, સગા.
અભિમાન-ના) ઘવં અહંકાર.

પાઠ ૧૫૩ મો.

લોભીયો-લાલચું.
બંદર-ના) દરીઆ કાંઠે જ્યાં માલ ચડે ઉતરે તેવું શેહેર.
ટંગાવું-કૃ) લટકવું, ટટળવું.
રાન-ના) વગડો જંગલ વન.

પાઠ ૧૫૪ મો.

તૃષ્ણા-ના) આતુરતા.
આજીજી=ના) કાલાવાલા,
પંડ્યાજી=ના] પંડીતજી.

પાઠ ૧૫૪ મો લોભીઆની વાત. (૧)

જ્યાં લોભનો પાર નહી ત્યાં બાર વકર જતો રહે છે. જે

માણસ હરેક જાતની તૃષ્ણાથી સદા તરસ્યો તે કોઈ પણ દ-હાડો પૈસાથી તૃપ્ત થતો નથી.

પાઠ ૧૫૫ મો.

કડાકા-ના] લાંઘણ.
ઠાવકુ-વિ) શાણું
ભક્ષ-ના) ખોરાક ખાવાનું.
મધુરો-વિ) સ્વાદીષ્ટ, મીઠો.
શોર-ના) સાદ, અવાજ,
ગણુ-ના) બાકી, બાકી.
નીતી-ના) સારી ચાલ.
ચડપ-ના) ઝડપથી.
દઈવજોગ-વિ) ઈશ્વરનો બનાવ.

પાઠ ૧૫૬ મો.

ટટુ=ના] નાનું ઘોડું.
નવીબ્ય-ના) નશીબ.
કઠણ-વિ) સખત.

પાઠ ૧૫૭ મો.

ગજબ-ના) જુલમ ત્રાહ.
રેહેમ-ના) કરૂણા, દયા.
ઠબકવું-ક્રૃ) અટકવું.
છુવાણ=ના) ખરવાન.
હરીને-ક્રિ] ખુશી થઈને.

પાઠ ૧૫૮ મો.

અવીચારી-વિ) અજ્ઞાની;
કરાડા-ના) ભેટ.
બોટવો-ના) કુજો બતક.
ખાર-ના) ઝેર, અદેખાઈ.

પાઠ ૧૫૯ મો.

પ્રજા-ના) રઈયત.
પરવાર-ના) છઈયાં છોકરાં.
અભ્યાસ-ના] ટેવ. ખો.
કુટુંબી-વિ) એક કુળમાં પીત્રાઈ
કાળ-ના) ક્રોધ રીસ ગુસ્સો.
આળ-ના) ચોરી, તોહોમત.

પાઠ ૧૫૯ મો કોઇને હલકો ગણવો નહીં. (૨)

આ બધો સંસાર (પૃથ્વીપરના લોકો) તે પરમેશ્વરની પ્રજા છે અને આપણ એક કુટુંબના અને તે એક બાપની પ્રજા (છોકરાં છઈયાં) છીએ [૧] તેમાં કોઇ શરીરે કાળા, અને કોઈ ગોરા હોય છે તેમાં કોઈ ગરીબ અને કોઈ પઈસા-દાર હોય છે પણ તે બધાને સરખા જાણવા કોઇને હલકો ગણવો નહી (૨) કોઇએ અવગુણ કરેલો હોય તેને બદલે ગુણ

કરતો, એ સારા માણસનું લક્ષણ છે. કેમકે જુઓ કે જ્યારે સુખડને સળગાવીને બાળી મુકીએ છીએ ત્યારે ઉલટી માંહેથી સારી ખુશબો નીકળે છે. (૩) તેમજ નાનું બાળક જરા વાળ ખેચે (કં-ક અટકચાળુ કરે) તો રીસ ચડતી નથી તેમ કોઇ અણુસમજુ માણસ કાંઇ નુકશાન કરેતો આપણે દીલમાં દયા રાખવી (રીસ કરવી નહી. (૪)

પાઠ ૧૬૦ મો.

રતીપુર-(વિ) લગાર જરા.
આપગત=ના) પોતાનો મત.
કડવા-ના) વીખ,
ઉપાય-ના) ઇલાજ;

પાઠ ૧૬૧ મો.

સુરંગ-ના) ખાડામાં દારૂ ભરી. ફોડે તે.
પડ-ના] પડ,
મિશ્ર-[વિ] ભેગું મેળવેલું.

